ኢስላምን ለመረዳት

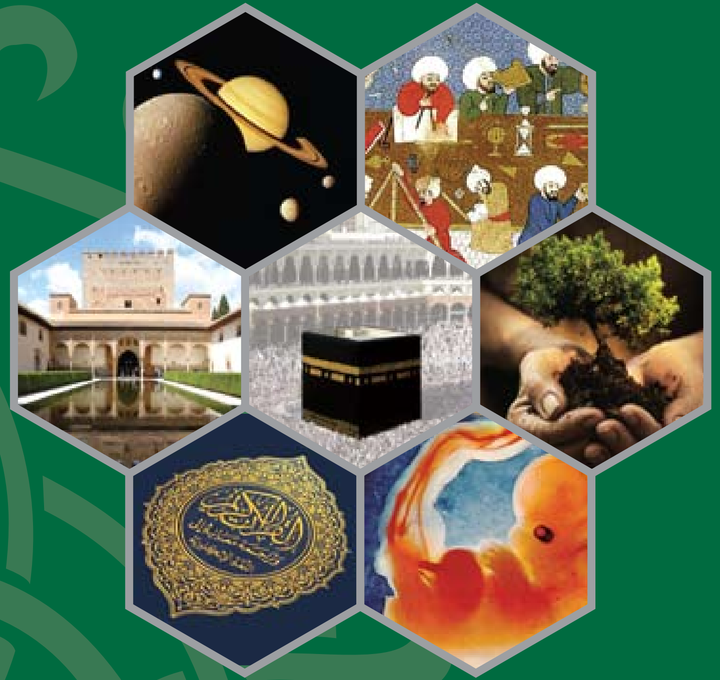

በአላህ ስም እጅግ በጣም ርኅሩህ አዛኝ በጣም አዛኝ በሆነው

ኳታር የራሷን ባህልና ስልጣኔ በመጠበቅ ለሌሎች ባህሎችና ስልጣኔዎች በሯን ከፍታለች፡፡የኳታር ኢስላማዊ የባህል ማዕከል (ፈናር) ከህንፃዎች መካከል ገኖ የሚታይ በአይነቱ ልዩ የሆነ ጥምዝምዝ ማማ (ሚናራ) የኢስላምን ብርሃንና መርሆ ለመላው የሰው ዘር ለመስተላለፍ ከፍተኛ አስተዋፅኦ አለው፡፡

የኳታር ባህል ምንጭ የመጣው ከትክክለኛ እምነትና ኢስላማዊ ባህል ሲሆን የዚህ መፅሐፍ አላማችንም የዚህን አገር ብቻ እምነት ሳይሆን የአለም አንድ አምስተኛ ህዝብ እምነት ጭምር ነው፡፡ እንዲሁም በዚህ ፅሁፋችን ያነጣጠርነው የዘመኑ የአእምሮ ባለቤቶች የህይወትን ተፈጥሯዊ ትርጉም ጠለቅ ብለው እንዲያጤኑ እና ዛሬ በኢስላም ላይ የሚሰነዘሩትን ብዙ የተሳሳቱ አመለካከቶችን በግልፅ እንዲያውቁ እና እንዲያስተነትኑ ነው፡፡ከዚህ በተጨማሪ ይህ መፅሐፍ በኳታርና በአለማችን ውስጥ ባሉ ህብረተሰቦች መካከል የመገናኛ ድልድይ እንደሚሆን ተስፋችን ነው፡፡

ይህችን መፅሐፍ እንደ ትንሽ ሰላምታ ስናበረክትሎ ወደ ማዕከላችን ለጉብኝት ጎራ እንድትሉ እንደሚያነሳሳ ተስፋ በማድረግ ነው፡፡

ምስጋና

ይህን አጋጣሚ በመጠቀም በዚህ ተግባር ኢስላምን ለመረዳት ላይ ያለሰለሰ ጥረት ላደረጉ፣ በፖስተር መልክ፣ በበራሪ ወረቀት እና በመፅሐፍ ደረጃ እንዲዘጋጅ የተሳተፉ የፀሃፊዎች ቡድን፣ በአርምት ንባብ ለተሳተፉ፣ ንድፉን ላዘጋጁ እና ላንድ ዋነኛ አላማ ማለትም ለፈጣሪያቸው ውዴታ ብለው ለተሳተፉ ሁሉ ልናመሰግናቸው እንወዳለን፡፡

መሐመድ ዓሊ አልጋሚዲ
ዳይሬክተር ጀነራል

TEL : +974 4425 0250 / 4444 7444 | FAX : +974 4425 0200 | P.O. Box 2204, Doha - Qatar | info@fanar.gov.qa | www.fanar.gov.qa

እንኳን ደህና መጡ أهلا وسهلا

የኳታር ኢስላማዊ የባህል ማዕከል (ፈናር) አትራፊ ድርጅት ያልሆነ ህብረተሰቡ ስለ ኢስላም በበለጠ ተረድቶ እንዲያውቅ የሚሰራ ነው፡፡

ፈናር በቋንቋ ደረጃ ትርጉሙ ለመርከብ ተጓዥ ወይም ነጂ ወደ ወደቦች ወይም ባህር ዳርቻ አካባቢ መድረስን የሚገልፅ የምሽት መብራት የሚሰጥ ማማ ነው፡፡ከታሪክ እንደምንማረው በ297 ቢ.ሲ - 280 ቢ.ሲ በአልክሰንደሪያ የተሰራው የመብራት ማማ (ፈናር) ከአለም ድንቅ ስራዎች ውስጥ አንዱ ነው፡፡የቀጠር ህብረተሰብ የህይወት ልምድ ውስጥ ረዥም የባህር ጉዞና በሰላም ወደ ባህር ዳርቻ መመለስ የመብራት ማማው አስተዋፅኦ ነበረው፡፡ከዚህ ምሳሌ በመነሳት ፈናር ዘላቂ ሰላምና ምቾት የጠማውን አዕምሮ ወደ ተሟላ የህይወት ፈለግ ማግኘትን ያሳያል፡፡

የፈናር ራዕይ

አላማችን በአለም የታወቀ ማዕከል በማቋቋም ኢስላም ለሰው ዘር ባጠቃላይ የህይወት ጎዳና መሆኑን ለማስረዳትና ለአለም ለማዳረስ ነው፡፡

ተልዕኮ

- ኢስላም የህይወት ጎዳና መሆኑን እናምናለን፡፡ ስለሆነም አመለካከታችንን ለሰው ልጅ ባጠቃላይ ለማዳረስ ጥረት እናደርጋለን፡፡
- ባላቸው ፍላጎት ሰዎችን በግልና በማህበረሰብ ደረጃ እናነጋግራለን፡፡
- በጋራ ያለንን እሴት እና ከፍተኛ ምግባር ለማስተዋወቅ እንዲሁም አንዱ የሌላውን ባህል ግምት እንዲሰጥ ማንኛውንም ጥረት እናደርጋለን፡፡
- የምኞታችንን ለማግኘት መሰረቱ ስር የሰደደ የኢስላም እምነታችን መሆኑን እናምናለን፡፡
- በአለማችን ላሉ ህዝቦች ለማድረስና ለመልካም ተግባርና የላቀ ስነ ምግባር ጥረት ከሚያደርጉት ጋር ግንኙነት ለመፍጠር ዝግጁ ነን፡፡

ኢ.ስላም ምንድነው?

ኢ.ስላም ማለት በአንድ አምላክ አላህ ማመን ነው።

ይህም አምላክ አንድ የሆነ ሀያል ፣ጌታ ምስልና ቅርፅ የሌለው የሆነና ልንረዳው የምንችለው ነው።

በአረብኛ ቋንቋ ኢ.ስላም የሚለው ቃል ብዙ ትርጉሞች ያሉት ሲሆን ከነዚህም ውስጥ ራስን መስጠት፣ ማደግደግ፣ ሰላምና ደህንነት ሲሆን ሰላም ደግሞ ከአላህ መልካም ስሞች አንዱ ነው።

ሙስሊ.ም ማለት ደግሞ አላህን ለማምለክ ራሱን ለአላህ የሰጠ ሲሆን በአላህ አንድነት አምኖ በቀድሞ ዋነኛ መልክእቶች እንዲሁም በሁሉም ነቢ.ያቶች ከአደም ጀምሮ በኑህ፣ በሙሳ ፣በኢ.ሳ እስከ ሙሀመድ ድረስ ያመነ ሙስሊ.ም ይባላል።

ኢ.ስላም ለሰው ልጅ ምህረት የተደነገገ ሲሆን ይህን መልዕክት የሚ.ያብራራ የአላህ ቃል የሆነ ቁርአን ከ1400 ዓመታት በፊት ከወረደበት ጊዜ ጀምሮ እስካሁን ምንም ለውጥ ያልታየበት ነው። ይህ መፅሐፍ ከነቢዩ ምሳሌያዊ የህይወት ተግባር (ሱና) ጋር በመሆን በሁሉም ቁሳዊና መንፈሳዊ ህይወት ውስጥ ሰዎች እንዴት ለፈጠሪያቸው ትዕዛዝ ምግባራቸውን እንደሚ.ያንፁ ያሳተምራል።

ዘ ፍጥረት

የሰው ልጅ በተፈጥሮው ተስፋና እርዳታ በፈለገበት ወቅት ወደ ሰማይ አንጋጦ አያይምን? ይህ የተፈጥሮ ባህርይ የሆነና ሰው አንድ ነገር ሲያጣ ከርሱ የበላይ የሆነን ጌታ እርዳታ ይጠይቃል፡፡

እያንዳንዱ ሰብአዊ ፍጡር በተፈጥሮ አንዳንድ ጥያቄዎችን ያነሳል፡- የህይወት አላማ ምንድ ነው? በዚህ ምድር ላይ ምን እናደርጋለን? ፈጣሪ በውን አለን ወይንስ ይህ ሁሉ ዓለም ባጋጣሚ የተገኘ ነገር ነው?

እነዚህ ጥያቄዎች እስካልተመለሱ ድረስ የሰው ነፍስ ሰላምን አታገኝም፤ ህይወትም ዋጋ ያጣል፡ ፡ ነፍስም ከህይወት በኋላ የሚመጣውን ማወቅ ሲሳናት መረጋጋትን ታጣለች፡፡

ይሁንና ቁርአን ሰው በምድር ውስጥ እንዲጓዝና እንዴት ፍጥረታት እንደተፈጠሩ እንዲመለከት ይጋብዘዋል፡-

"በምድር ላይ ኺዱ መፍጠርንም እንዴት እንደ ጀመረ ተመልከቱ፤ ከዚያም አላህ የመጨረሻይቱን መነሳት ያስነሳል፤አላህ በነገሩ ሁሉ ላይ ቻይ ነውና በላቸው፡፡" (ቁርአን 29፡20)

የዩኒቨርስ አፈጣጠር

በዙርያችን ያሉትን ቁጥር ስፍርና አስደናቂ ፍጥረታትን እያንዳንዱ ግለሰብ ቢያጤንና ተቀምጦ በእርግጥ ቢያሰላስል ለዚህ ድንቅ ዩኒቨርስ ፈጣሪና ዲዛይነር እንዳለው ይረዳል፡፡

ይህን ድንቅ በሳተላይት የተነሳውን የቆምክባት ምድር ምስል ተመልከት! ምን ያህል አሳምሮ ፈጠራት! ሰማያዊ ፕላኔት በመባል የምትታወቀው ምድራችን አብዛኛው ክፍሏ በውሃ የተሸፈነ ሲሆን የመሬት ክፍሏ አነስተኛ የሆነና በልዩ የተፈጠሮ ህግጋት ሁሉንም አመቻችታ እንድታስተናግድ አደረገልን ፡፡

ያንተስ ልዩ አፈጣጠር? ውስብስብ የውስጥ አካልህ፣ በአይኖችህ ይህን ያማረ መጽሐፍ በማየት እንድታነብና ለማስተንተን ያስቻለህ ማን ነው ? ከዘመኑ ሰው ሰራሽ ፈጣን ኮምፒዩተር በበለጠ በቅፅበት መልስ የሚመልስልህን አዕምሮ የሰጠህ ዲዛይነሩ ማን ነው ብለህ ጠይቀሃልን?

የባዮሎጂ (የስነ ፍጥረት ሳይንስ)፣ የኬሚስትሪ፣ የፊዚክስ ፣ የተፈጥሮ ህግጋቶች የመሬት ስበት ህግጋቶች፣ አተሞችና ጥቃቅን ንጥረ ነገሮች በጥንቃቄ መፍጠር ለህይወት መቀጠል ምክንያት እንዲሆኑ ያደረገው ዲዛይነሩ ማነው?

እስቲ ልብ በል! ምድር ከሶላር ሲስተም ውስጥ በዛቢያዋ ላይ ከመሽከርከር ትንሽ ዘነፍ ብትል በህይወት መኖር አይታሰብም ነበር፡፡ የእኛ ሶላር ሲስተም ከብዙ ሶላር ሲስተም ውስጥ አንዱ ነው፡ ፡ የእኛ ጋላክሲ የከዋክብት ክምችት (ሚሊልክ ዌይ) በዩኒቨርስ ውስጥ ከሚገኘው ከ100 ሚሊዮን ውስጥ አንዱ ነው፡፡ሁሉም በስርአትና በትክክል የተቀመጡና ሁሉም በተመደበላቸው ዛቢያ ላይ ይጓዛሉ፡፡ይህን ስርአት የሰው ልጅ አስቀመጠውን? ወይስ ጠበቀው? ወይስ በአጋጣሚ ያለምንም ፈጣሪ ተከስቶ ይሆን ?

"እነዚያም የካዱት ሰማያትና ምድር የተጠባቁ የነበሩና የለያየናቸው መኾናችንን አያውቁምን?ሕያው የኾነንም ነገር ሁሉ ከውሃ ፈጠርን አያምኑምን ?" (ቁርአን 21፡30)

"ሰማያትንና ምድርን በመፍጠር ሌሊትና ቀንም በመተካካት ለባለ አእምሮዎች በእርግጥ ምልክቶች አሉ፡፡" (ቁርአን 3፡190)

"በናንተም ሌሊትንና ቀንን ፀሐይንና ጨረቃንም ገራላችሁ፤ ከዋክብትም በፈቃዱ የተገሩ ናቸው፤ በዚህ ውስጥ ለሚያውቁ ሕዝቦች በእርግጥ ታምር አለ፡፡" (ቁርአን 16፡12)

የሰው ዘር አፈጣጠር

ለሁሉም ነገር አንድ ፈጣሪ (ዲዛይነር) አለ ብለን እስከተቀበልን ድረስ ስለ እኛ ህልውና መልስ መፈለግ አለብን፡፡ ቁርአን የሰውን አፈጣጠር እንዲህ ይገልፀዋል፡-

"እናንተ ሰዎች ሆይ! ያንን ከአንዲት ነፍስ (ከአደም) የፈጠራችሁን ከርሷም መቀናጆዋን (ሔዋንን) የፈጠረውን ከነርሱም ብዙ ወንዶችንና ሴቶችን የበተነውን ጌታችሁን ፍሩ፡፡ያንንም በእርሱ የምትጠያየቁበትን አላህንና ዝምድናዎችንም ከመቁረጥ) ተጠንቀቁ አላህ በእናንተ ላይ ተጠባባቂ ነውና፡፡" (ቁርአን 4፡1)

እንበልና መፅሐፍ ልታነበው በስጦታ መልክ ቢሰጡህ ወይም ውሃ ቀድቶ ላጠጣህ ፤ እርግጠኛ ነኝ አመሰግናለሁ ማለትህ!

በእርግጥ አንተን አሳምሮ የፈጠረህ፤ አይኖችህን፣ ልብና ሳንባዎችን የሰጠህን ሊመሰገንና ሊወደስ ይገባዋል፡፡

አላህ በቁርአኑ የእኛ መፈጠር አላማም እርሱን እንድናመሰግነው፣ እንድንገዛው ብሎም ደግሞ እንድንታዘዘው ነው፡፡

"ጋኔንንና ሰውንም ሊግገዙኝ እንጂ ለሌላ አልፈጠርኳቸውም፡፡" (ቁረአን 51፡56)

በእርግጥ ርቦን ምግብ ላበላን ፣ ለጥማታችን ውሃ ለሰጠን፣ እርቃናችንን ላለበሰን እና ማንኛውንም ነገር ላደረገልን ምስጋናናችንን መስጠት አለብን፡፡

ወደ ሰው አፈጣጠር ስንመጣ አላህ በመጀመርያ በግልፅ ያስቀመጠው አስተምሮ ቢኖር ያለ ምንም አላማ እንዳልፈጠረው ነው፡፡ ይልቁንም ሰው በዚህ ምድር ላይ የአላህ ወኪል እንዲሆን ፈጠረው፡፡ ምድርን እንዲያለማ ፣እንዲጠብቅ፣ በአላህ መርህ እንዲያስተዳድር በእርሷ ውስጥ ያሉትንም ሁሉ በፍትህ እንዲመራ አደራ ሰጠው፡፡

" (ሙሐመድ ሆይ!) ጌታህ ለመላእክት ፡-እኔ ምድር ላይ ምትክን አድራጊ ነኝ. . .ባለ ጊዜ አስታውስ፡፡" (ቁርአን 2፡30)

ከሰው ልጅ ጋር ከተፈጠሩ መለኮታዊ ባህርያት ውስጥ ምህረት መስጠት፣ ይቅር ባይነት እንዲሁም ትሁትነት ይገኙባቸዋል፡፡

ከሞት በኋላ ህይወት አለን?

ከሞት በኋላ ህይወት መኖሩን ማመን አንድ የኢስላም እምነት ምሰሶ ነው፡፡ ሙስሊሞች እንደሚምኑት ይህ ህይወት ጊዚያዊና ለሚቀጥለው ዘላለማዊ ህይወት የመሸጋገርያ ድልድይ ነው፡፡ የምድር ህይወት የመጨረሻው ግብ አይደለም፡፡ ሞትም ቢሆን የህይወት መጨረሻ ሳይሆን ይልቁንም ለዘላቂዎቹ አለማት ማለትም የገነት ደስታን የሚጎናፀፉበት አሊያም የገሃነምን ቅጣት የሚቀበሉበት የተፈጥሮ አንድ ገፅታ ነው፡፡ አላህ በፍርድ ቀን ሁሉን ከሞት የሚቀሰቅስ ሲሆን የሰው ዘር በምድር ላይ በሰራው ሁሉ ተጠያቂ ይሆናል፡፡ የሰው ዘር መለኮታዊ መርህ የተሰጠው ሲሆን ይህን መርህ በዚህ ምድር ላይ ከተገበረ በዚህ ምድራዊ ህይወትና በሚቀጥለው ዘላለማዊ ህይወት ምንዳን ያገኛል፡፡ አላህ በቁርአኑ ይህን ሲገልፅ፡-

"ነፍስ ሁሉ ሞትን ቀማሽ ናት ፤ምንዳዎቻችሁንም የምትሞሉት (የምትሰጡት) በትንሳኤ ቀን ብቻ ነው፡፡ከእሳትም የተራቀና ገነትን የተገባ(እንዲገባ የተደረገ) ሰው በእርግጥ ምኞቱን አገኘ፡፡ ቅርቢቱም ሕይወት የመታለያ መሳርያ እንጂ ሌላ አይደለችም፡፡" (ቁርአን 3፡185)

የአላህ አንድነት

ዋነኛ የኢስላም እምነት መሰረት የአላህ አንድ መሆንን(ተውሂድ) ማወጅ ነው ፡፡አላህ አልተወለደም፣ አይሞትም፣ ምክንያቱም የሁሉ ፈጣሪ እርሱ እራሱ ሆኖ ሳለ የተፈጠረ ነው ማለት ከፈጣሪ ባህርይ ጋር የሚፃረር ሲሆን ሁሉም በእርሱ የተፈጠሩ ናቸው፡፡ አላህ በእኛ አእምሮ የአመለካከት እይታ የማይመሰል መሆኑን እንዲህ በቁርአኑ ገልፆታል፡-

"በል፡- እርሱ አላህ አንድ ነው፡፡ አላህ (የሁሉ) መጠጊያ ነው፡፡አልወለደም አልተወለደምም፡፡ ለርሱም አንድም ብጤ የለውም፡፡" (ቁርአን 112፡1-4)

ሰው በእጁ ጠርቦ ለሰራው ነገር መስገድና ማጎንበስ አእምሮ የማይቀበለው ነው፡፡ ከከባድ ወንጀሎች ውስጥ የመጀመርያው አላህ አጋር አለው ብሎ ጣኦቶችን ማጋራት፤ ጣኦቱን እንደ አምላክ ማምለክ፤ አምላክ ልጅ አለው ማለት እንዲሁም ለአላህ ያማልዳል በማለት ሰዎች ከአላህ ሌላ የሚያደርጉት አምልኮ ነው፡፡

"አላህ በርሱ ማጋራትን በፍፁም አይምርም፤ ከዚህ ሌላ ያለውንም (ኀጢአት) ለሚሻው ሰው ይምራል፡፡በአላህም የሚያጋራ ሰው ታላቅን ኀጢአት በእርግጥ ቀጠፈ፡፡" (ቁርአን 4፡48)

የኢስላም መሰረታዊ እምነት አላህ ‘ልጅ’ ወይም ‘አማላጆች’ የሌለው መሆኑን ነው፡፡ አላህ ሰዎችን እንዲመሩ ነቢያቶችን ላከ ፤ እነርሱም ሰዎች ነበሩ፡፡አላህ ያለምንም አማላጅ ያለምንም የሃይማኖት የበላይ አካል ለእርሱ ብቻ እንድንፀልይ አዞናል፡፡ ለምሳሌ ለካህን ወይም ለቅዱስ ሰው እንዲረዳን ወይም እንዲያማልደን መፀለይ ከኢስላም ትምህርት ውጭ ነው፡፡ይልቁንም ፀሎትና አምልኮ በአማኙና በጌታው በአላህ መካከል ብቻ ያለ የግል ግንኙነት ነው፡፡

"መላእክትንና ነቢያትንም አማልክቶች አድርጋችሁ እንድትይዙ ሊያዛችሁ (አይገባውም) እናንተ እስላሞች ከኾናችሁ በኋላ በክህደት ያዛችኋልን?" (ቁርአን 3፡80)

የአላህ ባህርያት

ሰው በገዛ እጁ የሠራውን ወይም የተጠረበን ነገር ማምለክ ወይም እኛን መሰል ሰው ማምለክ ለነፍስ እርጋታን በጭራሽ አይሰጣትም፤ ምንም እንኳን አምልኮ የሰው ልጅ የተፈጥሮ ባህርዬ ቢሆንም፡፡በኢስላም አላህን እንድናመልክ ታዘዝን፤ አላህም ባለው ጥበብ እርሱን በበለጠ እንድናውቅ ምርጥ ስሞቹንና ባህሪያትን አሳወቀን፡፡ ለምሳሌ ያህል ከአላህ ባህሪያት ውስጥ የሚከተሉት ይገኛሉ፡-

አላህ ሁሉንም የፈጠረ፣ የሚያኖር፣ ጠባቂ፣ ሁሉንም ሰሚ፣ ሁሉንም የሚያይ ሁሉንም የሚያውቅ ነው፡፡ እውቀቱ ፍፁም የሆነ፤ያለፈውን፣ የአሁኑን፣ የወደፊቱንም፣ ሚስጥር ይሁን ግልፅ የሆነውን የሚያውቅ ነው፡፡ እርሱ በጣም አዛኝ በጣም መሃሪ እና በጣም ጠቃሚ ፤እርሱ አንድና ለራሱ የተብቃቃ ለዘላለም ነዋሪ የሆነ እንቅልፍና እረፍት የማያስፈልገው ፣አጋር ፣ልጆች ወይንም ወላጆች የሌለው አምልኮ ለራሱ ብቻ የተገባ የሆነ ነው፡፡ እርሱ ውበትን የሚቀርፅ መልካምን ፈጣሪ እና እርሱ ብርሃን (ኑር) እና የሚመራ ነው፡፡

"እርሱ አላህ ነው፤ ያ ከርሱ በቀር ሌላ አምላክ የሌለ ንጉሥ፤ ከጉድለት ሁሉ የጠራው የሰላም ባለቤቱ ጸጥታውን ሰጪው፤ ባሮቹን ጠባቂው አሸናፊው ኀያሉ ኩሩው ነው፡፡ አላህ ከሚጋሩት ሁሉ ጠራ፡፡" (ቁርአን 59፡23-24)

አልረዛቅ (ለህይወት የሚያስፈልግን የሚሰጥ)

"፡- ኑ ጌታችሁ በናንተ ላይ እርም ያደረገውን ነገር (በርሱም ያዘዛችሁን) ላንብብላችሁ በላቸው፤ በርሱ (በአላህ) ምንንም ነገር አታጋሩ ለወላጆችም በጎን ስራ ስሩ ልጆቻችሁንም ከድህነት (ፍራቻ) አትግደሉ እኛ እናንተንም እነርሱንም እንመግባችኋለንና...." (ቁርአን 6፡151)

አልገፉር (መሃሪ)

"እኔም ለተጸጸተ ላመነም መልካምንም ለሠራ ከዚያም ለተመራ ሰው በእርግጥ መሐሪ ነኝ፡፡" (ቁርአን 20፡82)

አልቀዩም (ሁሉን አስተናባሪ)

"አላህ ከሱ በስተቀር ሌላ አምላክ የለም፤ (እሱ) ሕያው ሁሉን ነገር አስተናባሪ ነው፡፡" (ቁርአን 3፡2)

አምስቱ የኢስላም ምሰሶዎች

ምሰሶዎች ያንድን ህንፃ ይዘቱንና በምድር ላይ መረጋጋትን እንደሚያረጋግጡ ሁሉ አምስቱ የኢስላም ምሰሶዎችም ለእያንዳንዱ ሙስሊም የእምነት ህይወት በጣም አስፈላጊዎቹ ናቸው፡፡እነዚህ ምሰሶዎች ያንድ ሰው ውጫዊውን ክፍል የሚስተሳስሩ እና ወንድማማችነትን የሚያጎለብቱ ናቸው፡፡የመጀመሪያው ምሰሶ እምነትን ይፋ ማድረግ ሲሆን ሁለተኛው ሶላት መስገድ፣ ሶስተኛው ምፅዋት (ዘካት መስጠት)፣ አራተኛው በረመዳን ወር መፆም፣ አምስተኛው ሃጅን (የምእመናን ጉዞ ወደ መካ) ማድረግ ናቸው፡፡

እምነትን ማወጅ (ሸሃዳ)

ይህ ዋነኛ የእምነት ማረጋገጫ እና ይፋ በማድረግ መመስከር ነው፡፡

ሊግገዙት የሚገባ ጌታ ከአላህ ሌላ አምላክ የለም ፡፡ ሙሐመድ የመጨረሻው የአላህ መልክተኛ ነው፡፡

ይህ በአንተና በአላህ መካከል ያለ ስምምነትና በአላህ አንድነት ማመንን መቀበል እና ሙሐመድ የመጨረሻው የአላህ መልክተኛ ሆነው መለካቸውን ማመን ነው፡፡ይህን ስታረጋግጥ አንተ የሙስሊም ህብረተሰብ አካል ስትሆን ለህይወት አለማህ ድጋፍና እርዳታ የሚገባህ ይሆናል፡፡

ሶላት መስገድ

በሙስሊምና በአላህ መካከል ግንኙነት በጣም አስፈላጊ ሲሆን ይህ ደግሞ ያለምንም አማላጅ ሶላት በመስገድ የሚረጋገጥ ነው፡፡

በቀን አምስት ጊዜ እንድንሰግድ የታዘዝነው ሶላት አላህን በበለጠ እንድናስታውስ ፤ቀናውን የእምነት ህይወት መንገድ እንድንይዝ እና ሃጢያታችንን እንዲያብስልን ነው፡፡

"ሶላትንም አስተካክላችሁ ስገዱ፤ ዘካትንም ስጡ፤ ለነፍሶቻችሁም ከበጎ ሥራ የምታስቀድሙትን አላህ ዘንድ ታገኙታላችሁ፡፡ አላህ የምትሰሩትን ሁሉ ተማልካች ነውና፡፡" (ቁርአን 2፥110)

ምፅዋት መስጠት (ዘካት መክፈል)

ለራሳችን እንደምናስብ ሁሉ ከእኛ ዝቅ ያሉ የህብረተሰብ ክፍሎችን እንድንከባከብ አላህ ያዘናል፡፡ዘካት የሚለው ቃል መጥራት እና እድገትን ያመለክታል፡፡ አንድ አማኝ ካለው ሃብት ትርፍ ላልታደለው የህብረተሰብ ክፍል ሲሰጥ አንድም ሀብቱን ሲያጠራ በሌላ ጎን ደግሞ ያጣው የህብረተሰብ ክፍል እንዲሻሻልና እንዲያድግ ያደርገዋል፡፡ዘካት መሰረታዊ ፍላጎቶች ከተሟሉ በኋላ ትርፍ 2.5% በአመት አንድ ጊዜ ይወጣል፡፡ ይህ ምፅዋት ለድሃ ፤ለወላጅ አልባ ሕፃናት (የቲም) ለመንገደኛ ከሚሰጣቸው ውስጥ ናቸው፡፡ ይህ ምፅዋት በሌላ ጊዜ ከሚሰጠው የፍላጎት ምፅዋት የተለየ ነው፡፡ በኢስላም ሀብት ማለት በሰዎች ዘንድ የተቀመጠ የአላህ አደራ ሲሆን በህብረተሰቡ ውስጥ አንፃራዊ ፍትህን የሚሰጥ ነው፡፡

"አላህን ሃይማኖትን ለርሱ ብቻ አጥሪዎች ቀጥተኞች ኾነው ሊግገዙት ሶላትንም አስተካክለው ሊሰግዱ ዘካትንም ሊሰጡ እንጂ ያልታዘዙ ሲኾኑ (ተለያዩ) ፡፡ ይህም የቀጥተኛይቱ (ሃይማኖት) ድንጋጌ ነው፡፡" (ቁርአን 98፡5)

በረመዳን ወር መፆም (ሠውም)

በዘጠነኛው የረመዳን ወር (በጨረቃ አቆጣጠር) ሙስሊሞች ከንጋት እስከ ምሽት ድረስ ከምግብ ፤ከውሃ እና ከወሲብ ግንኙነት ለአላህ ብለው የሚታቀቡበት ነው፡፡

" (እንድትጾሙ የተጻፈባችሁ) ያ በርሱ ውስጥ ለሰዎች መሪ ከቅን መንገድና (ውነትን ከውሸት) ለሚለዩም ገላጮች (አንቀጾች) ሲኾን ቁርአን የተወረደበት የረመዳን ወር ነው፤ ከናንተም ወሩን ያገኘ ሰው ይጹመው፤ በሽተኛ ወይም በጉዞ ላይ የኾነም ሰው ከሌሎች ቀኖች ቁጥሮችን (በልኩ) መፆም አለበት፤አላህ በናንተ ገሩን (ነገር) ይሻል፤በናንተም ችግሩን አይሻም ፤ ቁጥሮችንም ልትሞሉ አላህንም ቅኑን መንገድ ስለመራችሁ ታከብሩትና ታመሰግኑት ዘንድ (ይህንን ደነገግንላችሁ)፡፡" (ቁርአን 2፡185)

አላህ የእርሱን ውድታ እንድንከጅል በመፆም አዘዘን ፡፡ ይህን በማድረግ መንፈሳዊ ህይወታችንን በማጎልበት ወደ አላህ በበለጠ እንድንቀርብ ያደርገናል፤ የተለምዶ ልማዳችንን በመለወጥ በአላህ ትእዛዞች የአላህ አገልጋዮች እንጂ የልምዶቻችን ባርያ እንዳንሆን እንማራለን፡፡ የፆመ ሰው በገዛ ፍላጎት ከአለማዊ ምቾት ለአጭር ጊዜም ቢሆን በመላቀቅ ለእነዚያ ዘወትር ከምግብና ከውሃ ለተነፈጉ ህዝቦች አዝነት እንዲኖረው ያደርጋል፡፡

ሃጅ (የምዕመናን የመካ ጉዞ)

አንድ ሙስሊም ለጉዞው ወጪ የሚያወጣው በቂ ገንዘብ ካለው፤ አካላዊ ብቃት ካለው እና የብድር ማነቆ ከሌለበት በህይወቱ አንድ ጊዜ ወደ መካ የምእመናን ጉዞ የማድረግ ግዳጅ አለበት፡፡ይህ መንፈሳዊ የሃጅ ተግባር ከነቢዩ ኢብራሂም ዘመን ጀምሮ የመጣ እርሱና ቤተሰቡ በመካ ያጋጠማቸውን የሚያስታውስም ነው፡፡ከዚያ በፊት ይህ የወደ ካዕባ ጉዞ የሰው ልጆች አባትና የመጀመሪያው ነቢይ አደም አላህን ለማምለክ የገነባውን ምሳሌያዊ ቤት የሚያስታውስ ነው፡፡

በሃጅ ወቅት የተለያዩ ዘር ቀለምና ቋንቋ ያላቸው ሙስሊሞች በአለም አቀፋዊ የወንድማማችነት መንፈስ ከተለያዩ የአለም አካባቢ ወደ መካና አካባቢዋ በመጉረፍ አንድ አላህን በጋራ ያመልካሉ፡፡ ወንድ ምዕመናን ሁለት ያልተሰፉ ነጭ ነጠላ ጨርቆችን በመልበስ እንደ አንድ ህዝብ ፤መደብ ሳይለያቸው ሃብታሙ ከድሃው ፤ ጥቁሩ ከነጩ ፤ ጎን ለጎን በመቆም በመንፈሳዊ ተግባራት መበላለጥ ሲቀር በአላህ ዘንድ እኩል መሆናቸውን ያሳያሉ፡፡

የሃጅና የዒድ አልአድሃ ክበረ በዓል ሙስሊሞች ችግረኞችን የሚያስታውበትና አላህን የሚያመልኩበት ቀን ነው ፡፡ የኢድ አልአዳሃ ሶላት ተሰግዶ እንዳበቃ ፍሪዳ በማረድ ስጋው ለችግረኞች የሚከፋፈል ይሆናል፡፡

"ሐጅ (ጊዚያቱ) የታወቁ ወሮች ናቸው፤በነርሱም ውስጥ ሐጅን (እንዲሰራ) ነፍሱን ያስገደደ ሰው በሐጅ ውስጥ ሴትን መገናኘት፣ ማመጥም፣ ክርክርም፣ የለም፤ከበጎም ሥራ የምትሰሩትን ሁሉ አላህ ያውቀዋል፤ተሰነቁም፤ ከስንቅም ሁሉ በላጩ ጥንቃቄ ነው፤የአእምሮዎችም ባለቤቶች ሆይ ፍሩኝ፡፡" (ቁርአን 2፡197)

የነቢዮች የዘር ሃረግ ባጭሩ

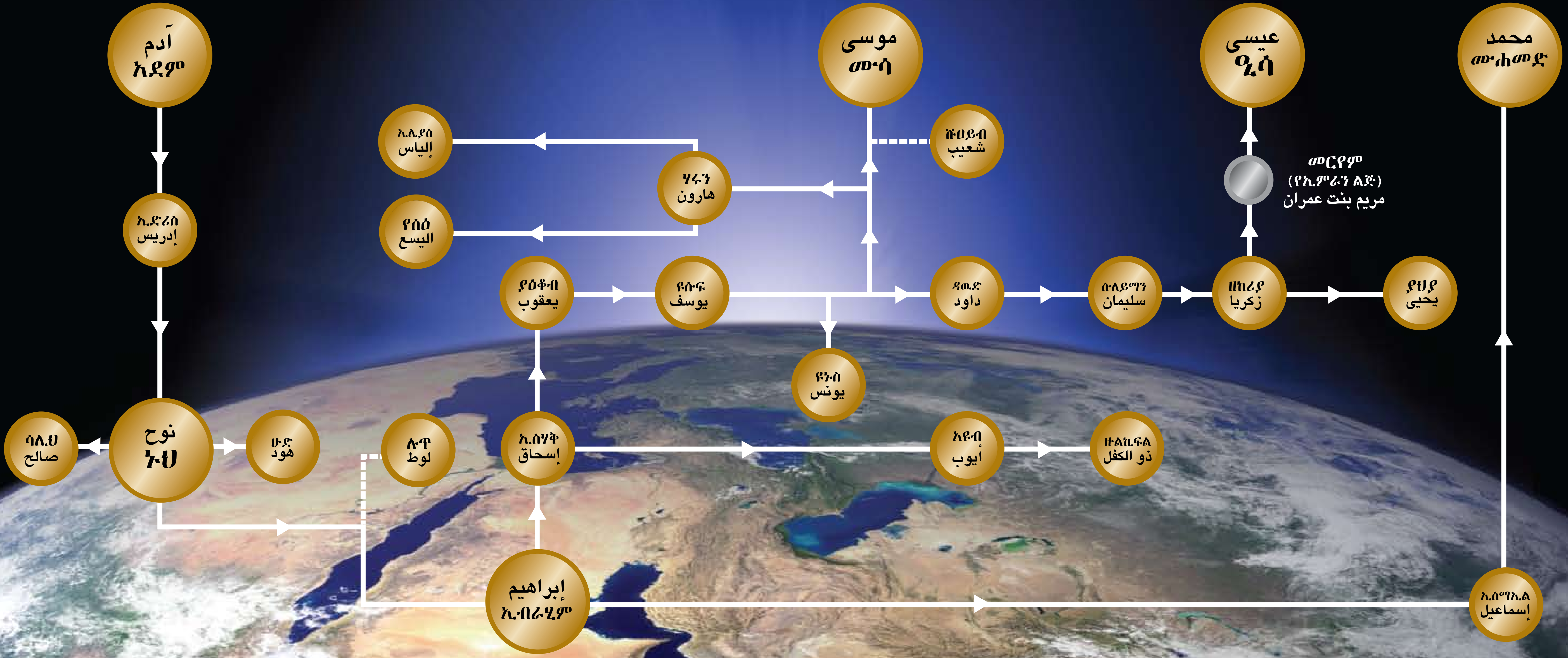

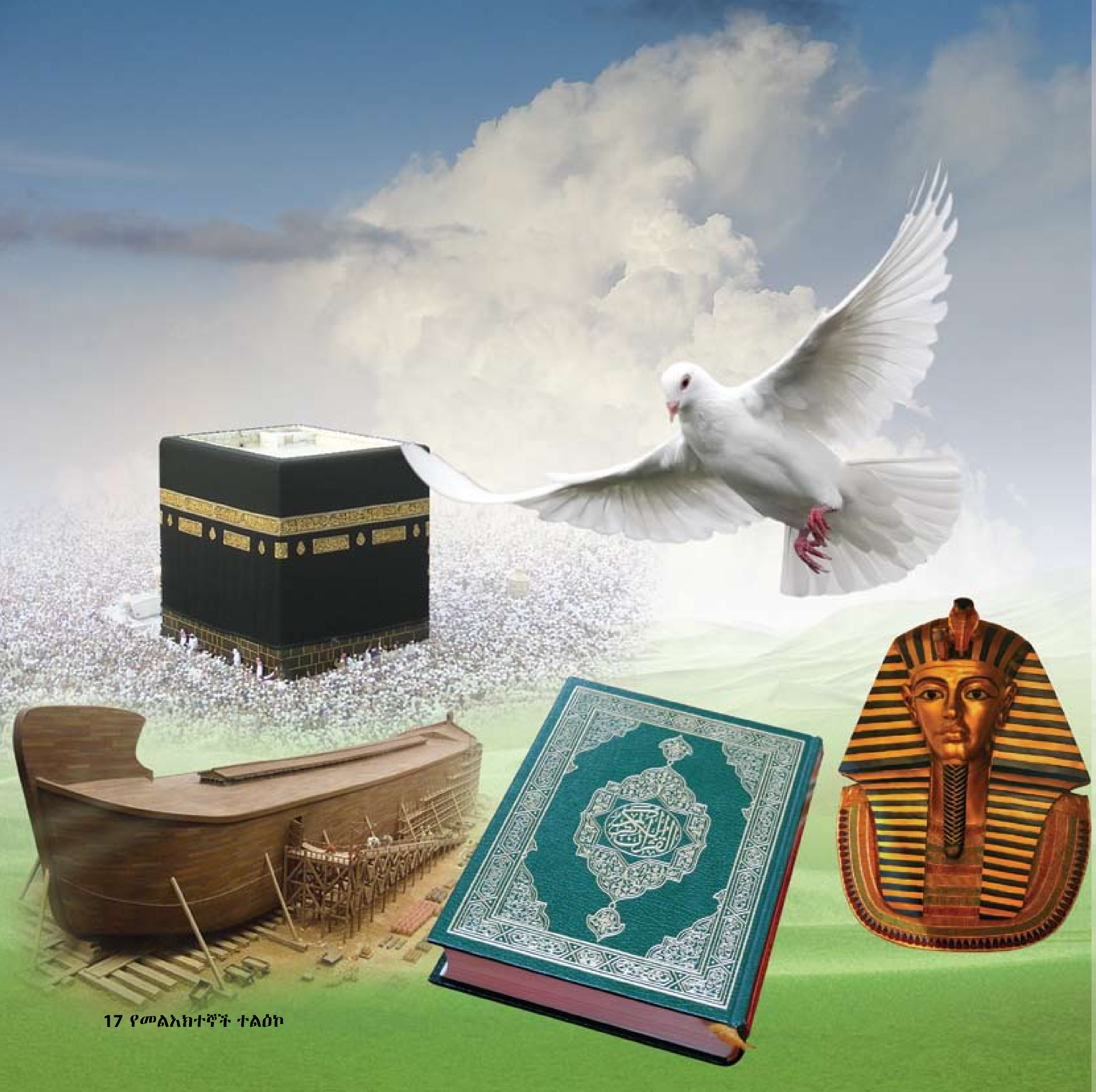

የመልእክተኞች ተልዕኮ

አንድ ፍጡርን ያለምንም ህጎችና ደንቦች ፈጥሮ በመጨረሻ ህግን ተላልፈሃል፤ደንብ ጥሰሃል በማለት ተጠያቂ ማድረግና ቅጣትን ማስከተል ፍትሃዊነት ነውን?

አላህ ባለው ወሰን የለሽ ጥበብ ሰውን በማሰብና አንፃራዊ ፍላጎት አክኖት ነቢያቶችንና መልክተኞችን እንዲመሩት ላካቸው፡፡እያንዳንዱ ነቢይ ለህዝቦቹ ሲላክ አንድ አላህን በማምለክና በእርሱ ማጋራን እንዲታቀቡ በማዘዝ ነበር፡፡

ነቢዮች ጣኦቶች፣ የአምላክ ልጆች፣ ወይም አጋሮች ሳይሆኑ ግን ምርጥ ሰብአዊ ፍጡሮች፤ ባላቸው መተናነስ ፤ ግብረገባዊ ምሳሌ ሰላማዊ ባህርይ እና ባላቸው የአላህ እውቀት ከሌላው ተራ ሰው ሊመረጡ የበቁ ናቸው፡፡

አላህ የመጀመሪያውን ነቢይ አደም (የሰው ልጅ አባት) ከፈጠረ በኋላ በተከታታይ ብዙ ነቢያትን ላከ፡፡ የነቢይነትም ተልዕኮ በነቢዩ ሙሐመድ (የአላህ ሰላምና ምህረት ይስፈናባቸው) ተደመደመ፡፡ ይህ ረጅም የነቢይነት የተልዕኮ ሃረግ የእስራኤል ህዝቦችን ነቢያት ያጠቃለለ ፤ከነዚህም ውስጥ አምስቱ ገናና ነቢያት (ዑሉል አዝም) በጣም ታላቅ መልክትን የተሰጡ ነበሩ፡፡ እነርሱም ኑህ፣ ኢብራሂም፣ ሙሳ፣ ዒሳ እና ሙሐመድ (የአላህ አዝነትና ምህረት ይስፈናባቸው) ናቸው፡፡

ነቢያት የሰብአዊ ፍጡር መሪዎችና እንዴት አላህ እንደሚመለክ የሚያውቁ ናቸው፡፡ እነርሱ የወዲያኛው ዓለም መኖሩን የሚያውቁ፤መልካም ግብረገቦችን የሚያስተምሩ እና ሰብአዊ መብቶችን የሚያሳውቁና ህዝቦችን የሚመሩ ናቸው፡፡ቅዱስ ቁርዐን እያንዳንዱ ነቢይ ለህዝቦቹ ያለውን እንዲህ ያወሳል፥-

"ኑሕን ወደ ወገኖቹ በእርግጥ ላክነው፤አላቸውም፥- ወገኖች ሆይ! አላህን ተገዙ ለናንተ ከርሱ ሌላ ምንም አምላክ የላችሁም…" (ቁርአን 7፥59)

"አላህ በማስተካከል በማሳመርም ለዝምድና ባለቤት በመስጠትም ያዛል፤ ከአስከፊም ከሚጠላም ነገር ሁሉ ከመበደልም ይከለክላል ትገነዘቡ ዘንድ ይገስጻችኋል፡፡" (ቁርአን 16፥90)

ሙሐመድ የመልክተኞች ሁሉ መጨረሻና የተላኩበትም መልእክት ለሰው ልጅ ባጠቃላይና ከወረደበት ቀን ጀምሮ እስከ መጨረሻው ቀን ድረስ በሚያገለግል መርህ ተላኩ፡፡ነቢያት በአንድ ዓይነት መልክትና አንድ አላህን በማምለክ ላይ ስለሚያዙ በየትኛውም የአለም አካባቢ ያሉ ሙስሊሞች ያከብሯቸዋል፣ ያምኑባቸልም፡፡

ነቢዩ ኑህ

የሰው ዘር ሁለተኛ አባት

ስለ ነቢዩ ኑህና ስለ ታላቁ የውሃ መጥለቅለቅ የአይሁድ፣ የክርስትና እና የኢስላም ቅዱስ መፅሐፍት በተመሳሳይ መንገድ አውስተውታል፡፡ቁርዐን እንደሚያብራራው እርሱ የአላህ መልክተኛ እንደነበረ እና ለ950 ዓመታት እንደኖረ ፤ የህዝቦቹን ህይወት ከራሱ ህይወት አስበልጦ መስዋዕት በማድረግ አንድ አላህን እንዲያመልኩ፤ጣኦታትን ማምለክ እንዲተዉ፣ ለደካማና ለችግረኛ አዛኝ እንዲሆኑ ህዝቦቹን ይሰብክ ነበር፡፡ስለ አላህ ሃያልነትና እና የእዝነቱ ምልክቶች ሲነግራቸው በዚያውም አሳማሚ ቅጣት በመጨረሻው ቀን እንደሚኖር ያስጠነቅቃቸው ነበር፡፡ግን እነርሱ በጣም አሻፈረኝ በማለት ማስጠንቀቂያውን አጥላሉበት ፡፡ ነቢዩ ኑህና የተከተሉት አማኞች ሲቀሩ እነዚያ የካዱትን አላህ በከፍተኛ የውሃ መጥለቅለቅ ቀጣቸው፡፡

በቅዱስ ቁርአን ውስጥ ስለ ኑህ ታሪክ በስፋት የተገለፀው በሁድ ምዕራፍ ሲሆን ስለዚያ መጥለቅለቅ እና ስለ መርከቡ የሚከተሉትን እውነታዎች አስፍረል -

- አላህን እንዲያገለግሉ እና ትዕዛዙን እንዲጠብቁ እርሱም ሃጢአታቸውን እንደሚምራቸው ነግሯቸዋል፡፡
- ህዝቦቹን ቀንና ማታ ቢጠራቸውም ጆሮ ዳባ ልበስ በማለት በጥመታቸው እንደቀጠሉ ይገልፃል፡፡
- መሃሪውን ጌታ ይቅርታ እንዲጠይቁ ሃብትና ልጆች እንደሚሰጣቸው፣ ገነቶችና ወንዞችን እንደሚያደርግላቸው እና መልካም ሕይወት እንደሚያኖራቸው ይሰብካቸው ነበር፡፡
- ሃያሉ አላህ ኑህን ሲነግረው እነዚያ ቀድሞ ካመኑት በቀር ሌሎች እንደማያምኑ እና በአላህ ተቆጣጣሪነት እና ራዕይ (ዋህይ) መርከቡን እንዲሳራ እንዳዘዘውና ይህን ትዕዛዝ ሲፈፅም ህዝቦቹ ያሾፉበት እንደነበር ያስታውሳል፡፡
- መርከቡን ሰርቶ ሲያበቃ ከሁሉም ህያው ፍጡር (ወንድ - ሴት) ፣ በአላህ ያመኑትን ቤተሰቦቹን እንዲጭን አላህ አዘዘው፡፡
- መርከቡን ሰርቶ ሲያበቃ ከሁሉም ህያው ፍጡር (ወንድ - ሴት) ፣ በአላህ ያመኑትን ቤተሰቦቹን እንዲጭን አላህ አዘዘው፡፡
- ከዚያም የአላህ ትዕዛዝ ተፈፀመ፡፡

  ምድር ሆይ! ውሃሽን ዋጪ ፡፡ ሰማይ ሆይ! ዝናምሽን ያዢ ውሃውም ሠረገ፡፡ የአላህ ትዕዛዝ ተፈጸመ፡፡መርከቧም በጁዳይ ተራራ ከኑህና ከአማኞቹ ጋር ተደላደለች፡፡ የሰው ዘር ለአዲስ ህይወት ጅምር ሌላ እድል ተሰጠው፡፡

ነቢዩ ኢብራሂም

የነቢዮች አባት

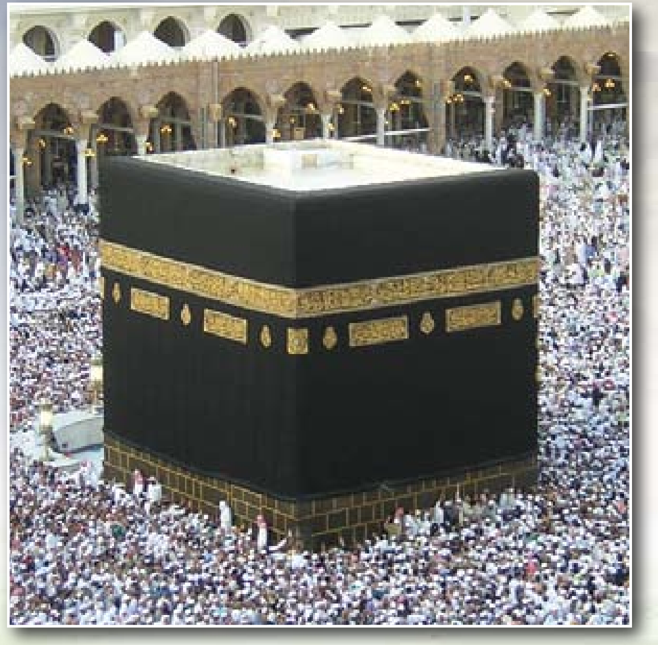

ነቢዩ ኢብራሂም በሃይማኖት፣ በግብረገብ፣ በማህበረሰብ ህይወት፣ በአባትነት ደረጃ በታሪክ ውስጥ ከስመ ጥር ሰብእና አንዱ ነው፡፡

በእርግጥ እርሱ የነቢያት አባት ሲሆን ምክንያቱም ሃያሉ አላህ ከዘሮቹ ብዙ ነቢያት ሲያስገኝ ከነዚህ ውስጥ ይስሃቅ፣ ያዕቁብ፣ ዳዉድ እና ልጆቻቸው እንዲሁም የመጨረሻው መልክተኛ መሐመድ (የአላህ ሰላምና እዝነት ይስፈንባቸው) ቅድመ አያት ኢስማኢል ይገኙበታል፡፡

በቁርአን ውስጥ ብዙ ምዕራፎች ስለ ነቢዩ ኢብራሂም አውስተዋል፡ ፡የእርሱ የህይወት ታሪክና ማህደርና የላቁ ተግባሮች በተለያዩ የቁርአን ምዕራፎች ተዘግበዋል፡፡

ኢብራሂም ገና በለጋ እድሜው ነበር ስለፈጣሪ አንድነት ያስብ የነበረው፡፡በጊዜው ከነበሩ ቄሳውስቶችጋር እልህ አስጨራሽ ክርክሮችን በማድረግ የሚያመልኩባቸው ጣኦቶች፣ ከዋክብትና እሳትን ውድቅ አድርጎባቸዋል፡፡

በዚህ ተቃውሞ ምክንያት በህይወት እያለ በእሳት ሊያቃጥሉት ሞከሩ፡፡ግን አላህ ከዚህ ፈተና አድኖት ነቢይ አደረገው፡፡

እርሱ ነቢይ የነበረ፣ የአባትነት ምሳሌ፣ የመልካምልጅ ምሳሌ ነበር፡፡የሚከተሉት አንቀፆች የነቢዩ ኢብራሂምን ህይወት ባጭሩ የሚያብራሩ ናቸው፡፡

- ኢብራሂም ለጣኦት አምላኪ አባቱ ቅን፣ ታዛዥ ፣ትሁት ልጅ ነበር፡፡ (ቁርአን19፡42-47)
- "እንደዚሁም ኢብራሂምን (እንዲያውቁና) ከአረጋጋጮቹም ይኾን ዘንድ የሰማያትንና የምድርን መለኮት አሳየነው፡፡ " (ቁርአን 6፡75)
- ኢብራሂም ከህዝቦቹ ጋር ስለሚያመልኳቸው የውሸት ጣኦቶች ያደረገውን ክርክር እና እርሱ እንደማያምንባቸውና ዋጋ የሌላቸው መሆኑን ያወሳል፡፡ (ቁርአን 6፡76-79)
- ሃያሉ አላህ እንደመረጠው እንዲህ በቁርዐኑ ያወሳል፡"በመፅሐፉ ውስጥ ኢብራሂምንም አውሳ፤ እርሱ በጣም እውነተኛ ነቢይ ነበርና፡፡" ቁርአን 19፡41)
- አላህ ጥበብን ሲያክነው በሰዎች ላይም ተፅእኖ የማምጣት ችሎታ ሰጠው፡፡ ይኽችም ማስረጃችን ናት፤ ለኢብራሂም በሕዝቦቹ ላይ (አስረጅ እንድትኾን) ሰጠናት፤ የምንሻውን ሰው በደረጃዎች ከፍ እናደርጋለን፡፡ (ቁርአን 6፡83)

ነቢዩ ሙሳ

አላህን ያናገረ

ነቢዩ ሙሳ ገናና ነቢይ የእስራኤል ልጆችን ከፈርኦን የጭቆና ቀንበር ነፃ ያወጣ መሪ ሲሆን እርሱ በአይሁድ እና በክርስትና እምነት ብቻ ሳይሆን የተገለፀው በኢስላምም የተባራራ ነው፡፡ ስለ ነቢዩ ሙሳ የሚገልፁ ዘገባች በቁርዐን፣ በብሉይ ኪዳን እንዲሁም በአዲስ ኪዳን ተገልፀዋል፡፡

ነቢዩ ሙሳ በቁርዐን ውስጥ በብዛት እስከ 136 ጊዜ የተወሳና ሶስት አራተኛውን ምዕራፎች ሲያካብብ በትክክል በተዘገቡ የነቢዩ ንግግሮች ተገልጿል፡፡

በቁርዐን ውስጥ የሙሳ መወለድ፣ የፈርኦን ቤተ መንግሥት መግባቱ፣የወደ መድየን ጉዞው፣ለነቢይነት እንደተመረጠ፣የእስራኤል ልጆችን ከፈርኦን ለማዳን መላኩ፣ ከፈርኦን ጋር ያደረገው የእምነት ክህደት ትግል፣ የእስራኤል ልጆች ከግብፅ መፍለስ፣በሲና ተራራ የአምላክን ትእዛዞች መቀበሉ፣በበረሃው ያጋጠመው፣የእስራኤል ልጆች መሪ እንደነበር ሁሉም ተገልጿል፡፡

ሙሳ ከሰዎች መካከል የአላህን መልእክት ለማስተላለፍ አደራ እንደተሰጠው በቁርአን ተዘግቧል፡፡አላህ እንዳናገረውም (በቁርአን 7፡143) ሲገለፅ እንዲሁም በአላህ የቅርብ ክትትልና ጥበቃ እንዳደገ (በቁርአን 20፡39) ተብራርቷል፡፡(በቁርአን 20፡41) ፈርኦንን በግንባር ገጥሞ የአላህን መልዕክት ለማስተላለፍ ዝግጅቱን ያወሳል፡፡

በቁርዐን ውስጥ የነቢዩ ሙሐመድን መምጣት እንዳበሰረ በዚህም በብሉይ ኪዳን የተዘገበውን የማያነበው ነቢይ እንደሚመጣ ቁርዐን ገልጿል፡፡ (ቁርአን 7፡157)

ኢስላማዊ መረጃ እንደሚያስረዳው ሙሳ (ከሊሙ አላህ) በመባል ሲታወቅ ምክንያቱም አላህ እንዳናገረውና በቀጥታ አንቀፆቹን እንዳወረደለት ነው፡፡

ነቢዩ ዒሳ

ታላቅ መልእክተኛ

ኢሳ የአላህ መልክተኛ እና የኢስራኢል ልጆችን (በኒ ኢስራኢል) በአዲስ መፅሐፍ ኢንጂል (ወንጌል) እንዲመራና እንደ ተላከ ኢስላም ይገልፃል፡፡

መርየምም ያለ ምንም የወንድ ግንኙነት በአላህ ትእዛዝ እና በተዓምር አርግዛ እንደወለደችው ቁርዓን እንዲህ ያብራራል፥

"በመፅሐፉ ውስጥ መርየምንም ከቤተ ሰቧ ወደ ምስራቃዊ ስፍራ በተለየች ጊዜ (ኾነውን ታሪኳን) አስታውስ፡፡ከነርሱም መጋረጃን አደረገች መንፈሳችንንም (ጂብሪልን) ወደርሷ ላክን፤በርሷም ትክክለኛ ሰው ሆኖ ተመሰለላት፡፡

፡-እኔ በአንተ በአልራህማን እጠበቃለሁ፤ ጌታህን ፈሪ እንደ ኾንህ (አትቅረበኝ) አለች፡፡

፡-እኔ ንፁህን ልጅ ለአንቺ ልሰጥሽ የጌታሽ መልክተኛ ነኝ አላት፡፡(በጋብቻ) ሰው ያልነካኝ ኾኜ አመንዝራም ሳልኾን ለኔ እንዴት ልጅ ይኖረኛል! አለች፡፡

አላት፡- (ነገሩ) እንደዚህ ነው፤ ጌታሽ እርሱ በእኔ ላይ ገር ነው ፤ለሰዎችም ታምር ከኛም ችሮታ ልናደርገው (ይህንን ሠራን) የተፈረደም ነገር ነው አለ፤(ነፋባትም)፡፡" (ቁርአን 19፡16-21)

ኢሳ (እየሱስ) መልክቱን እንዲያስተላልፍ በአላህ ፈቃድ ተአምራቶችን እንዲያሳይ ችሎታ ተሰጠው፡፡ በኢስላማዊ መረጃዎች መሰረት ኢሳ አልተገደለም፤ አልተሰቀለምም፤ ግና ወደ ሰማይ አርጓል፡፡የፍርድ ቀን ከመቃረቡ በፊት ወደ ምድር እንደሚወርድና ፍትህን እንደሚያሰፍን እና ፀረ ኢሳን ድል እንደሚረታም ይገልፃል ፡፡

እንደ ሌሎቹ የሙስሊም ነቢያት ኢሳም ሙስሊም የነበረ፤ ህዝቦቹን ለአላህ ትዕዛዝ እንዲያድሩ ይሰብክ ነበር፡፡ ኢሳ አላህ ነው ወይም ኢሳ የአላህ ልጅ ነው የሚለውን ቀኖና ኢስላም አይቀበለውም፡፡ይልቁንም እርሱ እንደማንኛውም ሰብአዊ ፍጡር የሆነ እና እንደሌሎች ነቢያት የአላህን መልክት ለማሰራጨት የተመረጠ ነው፡፡

የኢስላማዊ መርሆዎች በአላህ ማጋራትን ሲከለክል በአላህ አህዳዊ አምላክነት ላይ ትኩረት ይሳጣል፡፡ኢሳ በብዙ ማዕረጎች በቁርዐን ውስጥ ሲገለፅ ከነዚህም ውስጥ አልመሲህ የሚል ሲገኝበት ይሁንና የክርስትና እምነት ለዚህ የተሰጠው ትርጉም የመርየም ልጅና የአላህ አገልጋይ ነው ከሚለው ጋር አይገናኝም፡፡ ኢስላም እንደሚያረጋግጠው ዒሳ ከነቢዩ በፊት እንደተላከና የእርሳቸውን መምጣት እንደተነበየ ነው፡፡

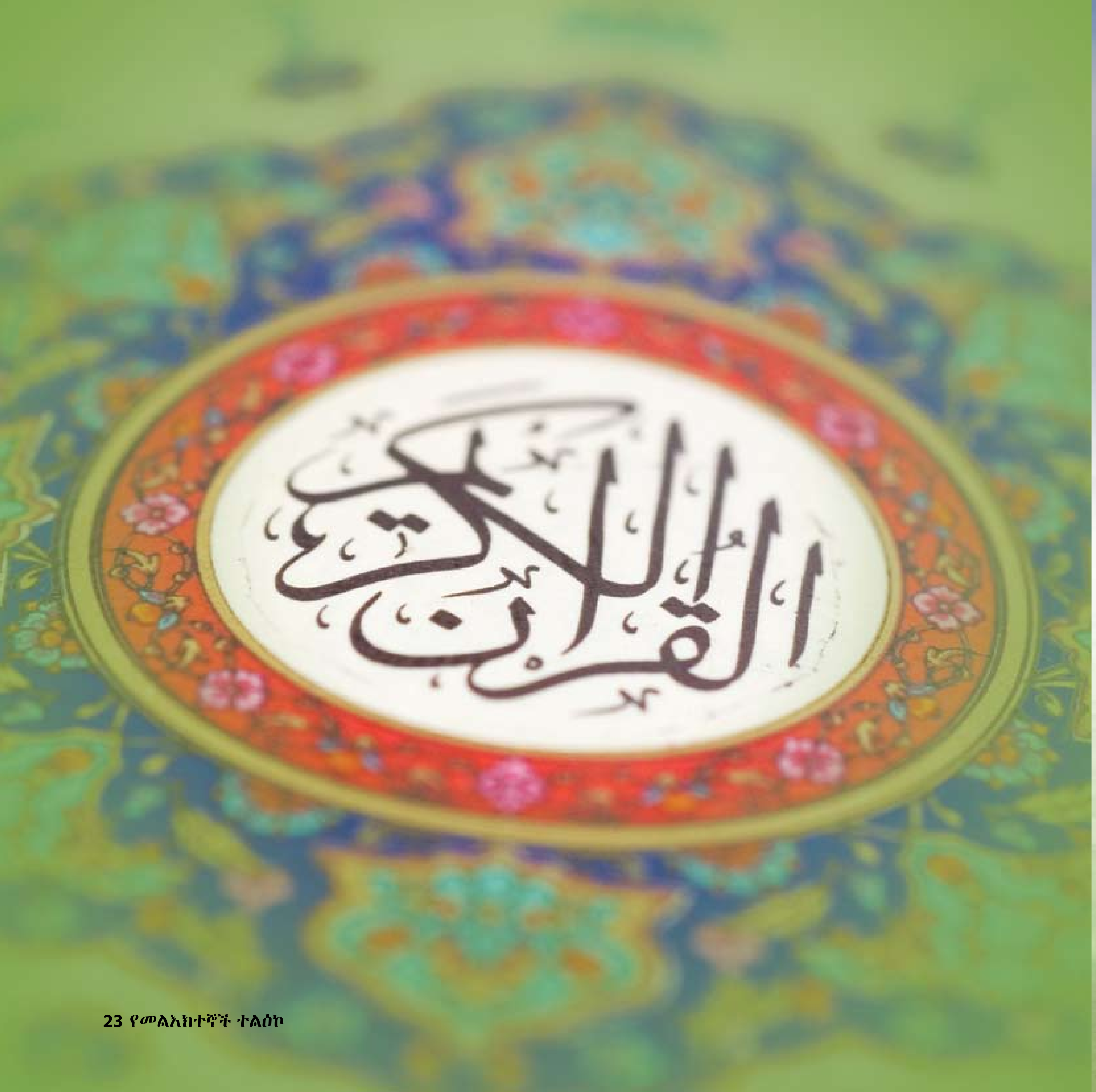

ነቢዩ ሙሐመድ

የመልእክተኞች መደምደሚያ (ካተመል አንቢያ)

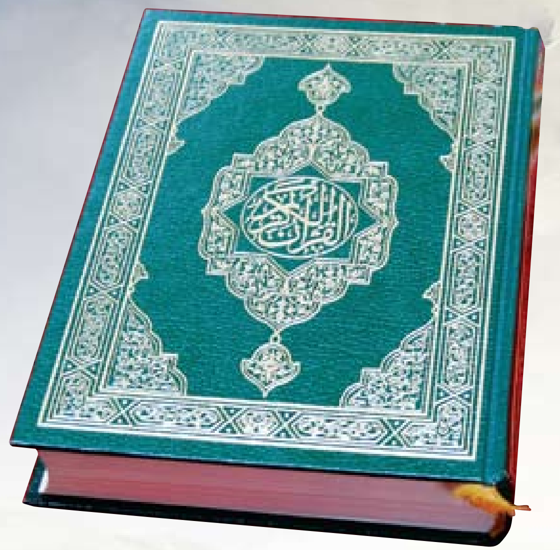

ነቢዩ ሙሐመድ እ.አ.አ በ570 በመካ ተወለዱ። የቲም (የሙት ልጅ) ሆነው ህይወታቸውን ጀመሩ።ከተከበሩ የቁረይሽ ጎሳ ባላባት ከሆኑት አጎታቸው ስር አደጉ።እያደጉም ሲመጡ በህዝባቸው ዘንድ እውነተኛ ታማኝ፣ ለጋሽ እና እሙን በመሆን መታወቅ ጀመሩ።አል አሚን ወይም ታማኝ በመባል ይታወቁ ነበር።ነቢዩ ሙሐመድ በጣም አላህን ፈሪ እና ህዝባቸው የሚከተለውን የጣኦት አምልኮ እምነት በጣም ይጠሉ ነበር።አርባ አመት ሲሞላቸው በመልአክ ጂብሪል አማካኝነት የአላህ ራዕይ ወረደላቸው።የአላህ ቃሎች የሆነው ይህ ራዕይ ለ23 አመታት በሰበብ በአስባብ በመውረድ በመፅሐፍ መልክ ተሰብስቦ ቁርአን በሚል ስያሜ ታወቀ።

ነቢዩ ሙሐመድ የማያነቡ የማይፅፉ ሆነው ግን ቁርአንን ወርዶ ማነብነብ እንደጀመሩ አላህ የገለፀላቸውን ይህን የእውነት ራዕይ መስበክ ጀመሩ። እርሳቸውና ጥቂት የሚቆጠሩ ተከታዮቻቸው በህብረተሰቡ ዘንድ ለእርዛት ተዳረጉ።መከራውም ከቀን ወደ ቀን በመጨመሩ በ622 እ.አ.አ. በአላህ ትእዛዝ ወደ መዲና ተሰደዱ።

ከአመታት በላ ነቢዩ ሙሐመድና ተከታዮቻቸው ወደ መካ ተመለሱ ስቃይ ለዳረጓቸውም ጠላቶቻቸው ምህረት አደረጉ፣ ፥ነቢዩ ሙሐመድ ከመሞታቸው በፊት 63 ዓመት እድሜቸው አብዛኛው የአረቢያ ግዛቶች ኢስላምን ተቀበሉ።እርሳቸው ካለፉ ከአንድ ክፍል ዘመን በላ ወደ ምዕራብ እስከ እስፔን ወደ ሩቅ ምስራቅ እስከ ቻይና ኢስላምን ተቀበሉ።ለዚህ ፈጣን የኢስላም ስርጭት ዋነኛ ምክንያቶች ውስጥ አንዱ የእምነት መመርያው እውነተኛነትና ቀላልነት ነው።

ነቢዩ ሙሐመድ ታማኝ፣ ፍትሃዊ፣ ርህሩህ፣ አዛኝ፣ እውነተኛ እና ጀግና ፍፁም ምሳሌ ሰብአዊ ፍጡር ነበሩ።እርሳቸው እንደማንኛውም ሰው ቢሆኑም ከሁሉም ሃጠአት የጠሩና ተግባራቸውን ለአላህ ብለውና ምንዳውንም በሚቀጥለው አለም የሚጠብቁ ነበር።ከዚህ በተጨማሪ ሁሉም ተግባሮቻቸው እና ክንዋኔያቸው እጅግ አላህን በማስታወስና በመፍራት ላይ የተመሰረተ ነበር።

"እናንተ ሰዎች ሆይ! መልዕክተኛው እውነትን ከጌታችሁ አመጣላችሁ፤ እመኑም ለእናንተ የተሻለ (ይኾናል)፤ ብትክዱትም (አትጎዱትም)፤በሰማያትና በምድር ያለው ሁሉ የአላህ ነውና አላህም ዐዋቂ ጥበበኛ ነው።" (ቁርአን 4፥170)

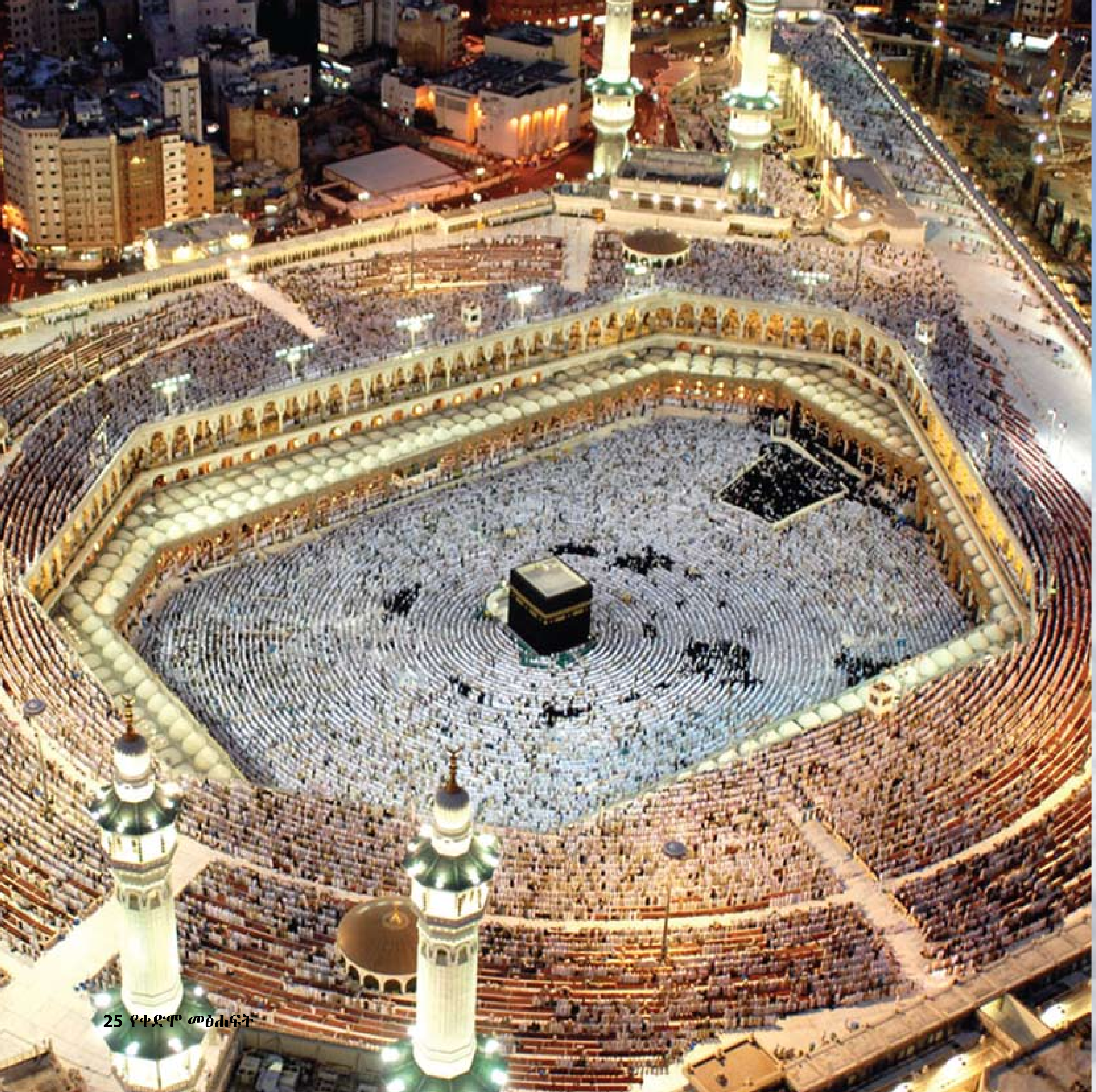

የቀድሞ መፅሐፍት

ለዘመናት ሰብአዊ ፍጡር አላህን እንዲያመልኩ ብዙ ነቢያትን ልኳል፡፡ በመሰረቱ ሁሉም ነቢያት ማለት ከአደም ጀምሮ እስከ መጨረሻው ነቢይ ሙሐመድ መልዕክታቸው ሰዎች አላህን ብቻ እንዲያመልኩ ነበር፡፡ከነዚህ ነቢዮች ውስጥ አምስቱ በዋናነት የተገለፁና የአምላክን እውቀት በመፅሐፍት መልክ የተሰጡ ነበር፡፡ በዚህም መሰረት ለኢብራሂም (ሱሁፍ ወይም ፅሑፍ)፣ ለሙሳ (ተውራት ወይም ኦሪት)፣ ለዳዉድ (መዝሙረ ዳዊት)፣ለኢሳ (ኢንጂል ወይም ወንጌል) እንዲሁም ለሙሐመድ (ቁርአንን) ተሰጥተዋል፡፡ ይሁንና ከቁርአን በስተቀር ሁሉም በቀድሞ ይዘታቸው የማይገኙና እስካለንበት ጊዜ ድረስ ለውጥ የታከለባቸው ወይም አዲስ እትም የሚዘጋጅላቸው ናቸው፡፡

ቁርአን ሌሎች ቅዱስ መፅሐፎች እንደነበሩ ሲገልፅ ግን ማብራሪያ አልሰጠም፡፡ በነቢዩ የህይወት ምሳሌ (ሱና) እንደተብራራው በሺዎች የሚቆጠሩ ነቢያት እንደተላኩና ይሁንና 25ዎቹ አንጋፋዎች በቁርአን ውስጥ የተገለፁ ሲሆን ከነዚህም ውስጥ ቅዱስ መፅሐፍት የተሰጣቸው እና ያልተሰጣቸው ናቸው፡፡ (በበለጠ የነቢያትን የዘር ሐረግ ይመልከቱ፡፡)

ከኢስላም የእምነት መሰረት ውስጥ በቀድሞ መፅሐፍት በመጀመሪያው ይዘታቸው ማመን ነው፡፡ "መልክተኛው ከጌታው ወደ ርሱ በተወረደው አመነ ፤ምዕመናኖቹም (እንደዚሁ) ሁሉም በአላህ ፣በመላዕክቱም፣ በመጻሕፍቱም፣ በመልክተኞቹም ከመልክተኞቹ በአንድም መካከል አንለይም ..." (ቁርአን 2፡285)

ቅዱስ ቁርአን

ቅዱስ ቁርአን በሙስሊሞች ዘንድ በጣም አስፈላጊ የህይወት መርሆ፣ ራእይ እና የኢስላም አንዱ መሰረት ነው፡፡ ቁርአንን ከሌሎች መፅሐፍት ልዩ የሚያደርገው የአላህን ቃል በሙሉ መያዙ ነው፡፡

በ611 እንደ ሂጅራ አቆጣጠር ነቢዩ ሙሐመድ በሂራ ዋሻ ውስጥ ለብቻቸው በማስተንተን ላይ እያሉ መልአኩ ጂብሪል መጥቶ እኚህ የማያነቡ ነቢይን እንዲያነቡ ሶስት ጊዜ አንብብ ብሎ አዘዛቸው፡፡

"አንብብ! በዚያ (ሁሉን) በፈጠረው ጌታህ ስም፡፡ሰውን ከረጋ ደም በፈጠረው (ጌታህ ስም)፡፡ አንብብ! ጌታህ በጣም ቸር ሲኾን፤ ያ በብዕር ያስተማረ፤ ሰውን ያላወቀውን ሁሉ ያሳወቀ ሲኾን፡፡" (ቁርዐን 96፡1-5)

ነቢዩ ሙሐመድ የአላህ መልክተኛ መሆናቸውን ከነገራቸው በኋላ ይህ ራዕይ ለ23 ዐመት መውረዱን ቀጠለ፡፡ "...ዛሬ ሃይማኖታችሁን ለናንተ ሞላሁላችሁ፡፡ጸጋዬንም በናንተ ላይ ፈጸምኩ፡፡ለእናንተም ኢስላምን ከሃይማኖት በኩል ወደድኩ..." (ቁርአን 5፡3)

የማያነቡና የማይፅፉ ነቢይ ሙሐመድ ቁርአንን በእምነት ደኞቻቸው (ሶሃባ) በልቦቻቸው እንዲሸመደድ እና በፅሁፍ እንዲቀመጥ አደረጉ፡፡ቁርአን 114 ምዕራፎች ሲኖሩት በቅደም ተከተል እንዲቀመጥ አላህ ትእዛዙን በጂብሪል አማካኝነት አስተላለፈ፡፡

ለሙስሊሙ ቁርአን ምንም ለውጥ ያልታከለበት የአላህ ቃል የሆነና ለሰው ልጅ የተወረደ ነው፡፡ምክንያቱም ምንም ተፃራሪ ሃሳብ ያልያዘ የአላህ ቃል ነውና፡፡

የአላህን ትክክለኛ ቃል ለመጠበቅ ዘወትር በአረብኛ ይዘቱ ይነበባል፡፡ ምክንያቱም ዋናው ትርጉሙ በአረብኛ ን ብቻ ስለሚገኝ ነው፡፡ይሁንና ቃል በቃል ትርጉም በተለያዩ ቋንቋዎች ተተርጉሞ ይገኛል፡፡

ቁርአን ለሰው ልጅ የመጨረሻ እና የተሟላ የህይወት መርህ ነው፡፡ በሁሉም የአለም ክፍል የሙስሊሞች የእለት ህይወት ውስጥ ከፍተኛ ስፍራ የያዘና በጠራ መልኩ በልባቸው የሸመደዱት ነው፡፡

በአረፋ ኮረብታ ላይ ባደረጉት የመሰናበቻ ስብከት ላይ ነቢዩ ግልፅ ያደረጉት ነገር ቢኖር ይህ የመጨረሻው ራእይ ሲሆን፤ ምንም ነቢይ ወይም መልክተኛ እና አዲስ እምነት እንደሌለ አረጋግጠዋል፡፡

የተቀደሰው መስጊድ - በመካ

በኢስላም ሶስት ቅዱስ ስፍራዎች ሲኖሩ ሙስሊሞች ሊጎበቸው እንደሚችሉ ታዘዋል ። እነዚህም የመካው የተቀደሰ መስጂድ የመዲናው የነቢዩ መስጂድ እና እየሩሳሌም የሚገኘው የአቅሳ መስጂድ ናቸው፡፡ይህን በተመለከተ ነቢዩ እንዲህ ብለዋል፡-

"ኒያ አድርጋችሁ ወደ ሶስቱ መስጂዶች ለጉዞ ውጡ፡- ይህ የእኔ መስጂድ (መዲና የሚገኘው) የመካ ቅዱስ መስጂድ እና የአቅሳ መሲጂድ በኢየሩሳሌም፡፡" (ቡካሪና ሙስሊም እንደዘገቡት)

በመካ የሚሰገድ ሶላት ከሌላው ስፍራበ100,000 ደረጃ ሲበልጥ፤በእኔ መስጊድ የሚሰገድው 1000 ደረጃ ሲበልጥ፤ በአቅሳ መስጊድ የሚሰገደው ሶላት በ500 ደረጃ ይበልጣል፡፡ (ቡካሪ እንደዘገቡት)

"ለሰዎች (መጸለያ) መጀመሪያ የተኖረው ቤት ብሩክና ለዓለማት ሁሉ መምሪያ ሲኾን ያ በበካህ (በመካ) ያለው ነው፡፡" (ቁርአን 3፥96)

የመካ መስጊድ በካዕባ ዙሪያ ለመጀመሪያ ጊዜ አላህን እንዲገዙ የተገነባ ነው፡፡ካዕባ አራት ማዕዘን ቅርፅ ያለው ቅዱስ ቤትና ውስጡ ባዶ የሆነ መሰረቱን አደም ያቆመው እና ኢብራሂምና ኢስማኢል እንደገና ያደሱት ነው፡፡ በስተምስራቅ ማእዘን ሃጅረል አስወድ (ጥቁር ድንጋይ) ሲገኝ ይህም ኢብራሂምና ኢስማኢል ሲገነቡ የተረፈ ድንጋይ ነው፡፡

ካዕባ የሙስሊሞች ፀሎት (ሶላት) አቅጣጫ ሲሆን ካዕባም ይሁን ሃጅረል አስወድ የሚመለኩ ሳይሆን ይልቁንም ሙስሊሞችን አንድ የሚያደርጉ የኢባዳ (አምልኮ) አቅጣጫ መገልገያ ናቸው፡፡

ነቢዩ ስለ ካዕባ ሲናገሩ፡- አንተ ቅዱስ ነህ ግን በአላህ ዘንድ የሙስሊም ደም የበለጠ ካንተ የተቀደሰ ነው፡፡ (ሰሂህ)

የነቢዩ መስጂድ በመዲና

በኢስላም ታሪክ ውስጥ በ622 እ. አ. አ. ለመጀመሪያ ጊዜ የተገነባው የነቢዩ ሙሐመድ መስጂድ ነው፡፡ይህ መስጂድ በጡቦችና ድንጋዮች የተገነባ ቀላል፣ ታላቅ ህንፃ ሲሆን በውስጡም የነቢዩን ትንሽ ቤት ያቀፈ፤ ከዚያም እርሳቸውና ሁለቱ አንጋፋ ሶሃቦች (የእምነት ደኞች- አቡበከርና ዑመር) የተቀበሩበት ነው፡፡ መስጂዱ የህብረተሰቡ ማዕከል የሆነ፤ ትምህርትና በዓላት የሚከበርበት ብቻ ሳይሆን ምፅዋት የሚከፋፈልበት፣ ልዑካንና እንግዶች የሚቀበሉበት፣ ስብሰባዎችም የሚካሄዱበት ነው፡፡

የነቢዩ መስጂድ በታሪክ ውስጥ በተደጋጋሚ የማስፋት ግንባታ የተደረገለት ሲሆን በአሁኑ ዘመናችን ከተዋጣለት የህንፃ ጥበብ ተግባር ነው፡፡በመስጂዱ አንድ ጎን አረንዴ ጉልላት (ክብ ጣራ) ሲኖር ከበታቹም የነቢዩ መቃብር ይገኛል፡፡

በነቢዩ መስጂድ ውስጥ የአሰጋጁ መስበኪያ ሰገነት (ሚንበር) እና በቀብራቸው መካከል አልረውደ አሽሪፍ የሚባል ስፍራ ሲኖር ይህም ደረጃው ከገነት ስፍራ የሚቆጠርና ሙስሊሞች በዚህ ቦታ ለመባረክ ሶላት መስገድን ይመርጣሉ፡፡

የአቅሳ መስጂድ (በቅድስ ኢየሩሳሌም)

"ያ ባርያውን (ሙሐመድን) ከተከበረው መስጊድ ወደዚያ ዙርያውን ወደ ባረክነው ወደ ሩቅ መስጊድ በሌሊት ውስጥ ያስኼድነው (ጌታ) ጥራት ይገባው፤ ከታምራቶቻችን ልናሳየው (አስኼድነው) እነሆ እርሱ (አላህ) ሰሚውና ተመልካቹ ነው።" (ቁርአን 17፡1)

የአቅሳ መስጂድ በቁድስ (ኢየሩሳሌም) የሚገኝ ሶስተኛው የኢስላም ቅዱስ ስፍራ ነው፥፡ይህ መሲጂድ በሙስሊሞች ዘንድ የተወደደ ስፍራ ከካዕባ በፊት የመጀመርያው የሶላት አቅጣጫ የነበረ እና ነቢዩ ተአምራዊውን የኢስራእ እና ሚእራጅ ተአምራዊ ጉዞ ያደረጉበት እንዲሁም ሁሉንም ነቢያት አላህ በተአምር ሰብስቦላቸው መሪ(ኢማም) ሆነው ያሰገዱበት መስጂድ ነው።

የአቅሳ መስጂድ ባጠቃላይ የተከበረ ጥብቅ በድንጋይ የታጠረ ስፍራ እና የዑመርን መስጂድ ብቻ ሳይሆን ያካተተው ከታቹ አለት ያለበት የወርቅ ቅብ ጉልላት (ቁበተ አ ሰቅራ) ያለበት፣እንዲሁም ከሁለት መቶ በላይ ምርጥ ስፍራዎችን የያዘ ነው። አጠቃላይ ስፋቱ 144,000 እስኩውር ሜትር ሲይዝ የጥንታዊ የኢየሩሳሌም ከተማ አንድ ስድስተኛ ያካብባል።በአቅሳ መስጂድ ቅጥር ግቢ ውስጥ ሶላት መስገድ 500 ደረጃያለው ምንዳን ያስገኛል።

የቁርአን ተአምራቶች

ስለ ሰው ልጅ የፅንስ አስተዳደግ እድገት፣ የደመናዎች አሰራርና የዝናም መጣል፣ ስለ ባህሮች እና ከምድር ወለል በታች ብዙ ማይሎች ያለው የውሃ ጠባይ የሚያወሳ መፅሐፍ አንድ አንባቢ ሲያነብ አንዳንድ ጥያቄዎች በአዕምሮው ውስጥ እንዲብላሉ ሳያደርግ አይቀርም፡፡ይባስ ብሎ እነዚህ የእውቀት ዘርፎች የተነገሩት የሰው ልጅ አጉሊ መነፅር (ማይክሮስኮፕ) ሳይፈለስፍ፣ አውሮፕላን ወይም ሰርጓጅ መርከብ (ሰብ ማሪን) ሳይኖረው ነው፡፡

ቁርአን ከ1400 ዓመታት በፊት በአረቢያ በረሃ ለማይጽፍ እና ለማያነብ ነቢይ በራእይ ወረደ፡፡ግን እዚህ ላይ ጥያቄ የሚያስነሳው እንዴት ቁርአን ተአምራዊ ሊሆን በቃ? በዛሬው የሳይንስ ዘመንና ዘመናዊ ቴክኖሎጂ አዲስ እውነታዎችንና ሃቆችን እየተማርን እንገኛለን፡፡እስቲ ለአንድ ደቂቃ ብናስብ በዙርያችን ባለው አለም ሃይማኖት የሚጫወተው ሚና እና ከቁርአን ያገኘነው እውነታ ሳያስደንቅህ አይቀርም፡፡

የፅንስ አስተዳደግ (የስነ ፅንስ እውቀት)

ቁርዐን ትክክልና ግልፅ በሆነ ማብራሪያ የመጀመርያ ደረጃዎችን የፅንስ አስተዳደግ አስቀምጧል፡፡ በመጀመርያ የወንድ የፍትወት ጠብታ ከሴቷ ዘር ጋር በመገናኘት በጠብታ ቅርፅ (ኑጥፋ) በመያዝ ከዚያም ዐለቃ ወደ ተባለ ደረጃ ይሸጋገራል፡፡ይህ ዐለቃ የተባለው ደረጃ ሶስት ትርጉም ያለው ሲሆን ይህም አልቂት መሰል ቅርፅ ፣የተንጠለጠለ ነገር እና የረጋ ደም በመባል ይታወቃል፡፡

በዚህ ደረጃ ከላይ እንደተገለፀው ፅንሱ አልቂት ብቻ ሳይሆን የሚመስለው በእናቱ ማሃፀን ግድግዳ ላይ በመንጠልጠል ምግቡን ይወስዳል፡፡ በመጨረሻው የዐለቃ ደረጃ ፅንሱ ብዙ ደም ከእናቱ ስለሚወስድና ደሙም ዝውውር ስለማያደርግ የረጋ ደም ይመስላል፡፡

ከዚህ በኋላ የሚመጣው የፅንስ ‘የሙድጋ’ ደረጃ ሲሆን ይህም የታኘከ ነገር የሚመስል ማለት ነው፡፡ በዚህ ደረጃ የአከርካሪ አጥንት የሚድግበት ወቅት ሲሆን የታኘከ ነገር ይመስላል፡፡ከዚያም ‘ኢዛም’ ወይም የአጥንት ምስረታ ደረጃ ይደርሳል፡፡ከዚህ በላ አጥንቱን ስጋ መልበስ እንደሚጀምር ይህም በትክክል የሚያሳየው በአጥንቶቹ ዙርያ ጡንቻዎች እንዴት እንደሚፈጠሩ ነው፡፡

ቁርአን ከሺ አራት መቶ አመት በፊት የገለፀውን የፅንስ እድገት በሳይንስ ፍተሻ ይፋ የሆነው ከቅርብ አስርት አመታት በፊት ነው፡፡በአስራ ሰባተኛው ክፍለ ዘመን የማጉያ መነፅር (ማይሮስኮፕ) በተፈለሰፈበት ዘመን ይታመን የነበረው የወንዱ የፍትወት ጠብታ የሰው ልጆችን ዘር እንደያዘ ነበር፡፡

"በእርግጥ ሰውን ከነጠረ ጭቃ ፈጠርነው፡፡ከዚያም በተጠበቀ መርጊያ ውስጥ የፍቶት ጠብታ አደረግነው፡፡ከዚያም ጠብታዋን (በአርባ ቀን የረጋ ደም ቁርጭ ስጋ አድርገን ፈጠርን፤ ቁራጯንም ስጋ አጥንቶችን አድርገን ፈጠርን፤ አጥንቶችንም ስጋን አለበስናቸው፤ከዚያም (ነፍስን በመዝራት) ሌላ ፍጥረትን አድርገን አስገኘነው፤ ከሰዓሊዎችም ሁሉ በላጭ የኾነው አላህ ላቀ፡፡" (ቁርአን 23፡ 12-14)

የፈርኦን መስመጥ (ከታሪክ ማህደር)

በነቢዩ ሙሳ ዘመን ፈርኦን የበላይ ገዢና በአላህ አንድነት ማመንን የማይቀበል ነበር፡፡እርሱ እብሪተኛ እና ኩራተኛ በመሆን እድሜውን የሳለፈው የነቢዩን ሙሳ ህይወት ለማጥፋት ያስብ ነበር፡፡ሙሳ ቢያስጠነቅቀውም በአላህ ከማመን አሻፈረኝ ያለ ነበር፡፡ ግን በውሃ መስመጥ መሞቱ እርግጠኛ ሆኖ ባየ ወቅት በአላህ አምኛለሁ አለ፡፡

"የእስራኤልንም ልጆች ባሕሩን አሳለፍናቸው፤ ፈርኦንና ሰራዊቱም ወሰን በማለፍና ለመበደል ተከተሏቸው፤ መስጠምምባገኘው ጊዜ፡-አመንኩ እነሆ ከዚያ የእስራኤል ልጆች በርሱ በአመኑበት በስተቀር ሌላ አምላክ የለም፡፡እኔም ከታዛዦቹ ነኝ አለ፡፡" (ቁርአን 10፥90)

አላህ ለዚህ መልስ ሲሰጥ፡- "ከአሁኑ በፊት በእርግጥ ያመጥክ ከአጥፊዎችም የነበርክ ስትኾን አሁን(ተባለ)፡ ፡ ዛሬማ ከኋላህ ላሉት ታምር ትኾን ዘንድ በድን ኾነህ (ከባሕሩ) እናወጣሃለን(ተባለ)፤ ከሰዎችም ብዙዎቹ ከታምራታችን በእርግጥ ዘንጊዎች ናቸው፡፡" (ቁርአን 10፥91-92)

የተራራዎች ችካል መሆን (የስነ ምድር ጥናት)

ለምሳሌ ድንኳን ሲተከል ሸራውን የሚወጥረው ገመድ መሬት ውስጥ ከተቸከለው ችካል ላይ ይታሰራል፡፡ የችካሉ አብዛኛው ክፍል መሬት ውስጥ ሲቀር ቀሪው ክፍል ከመሬት በላይ ይታያል፡ ፡በዚህ ሁኔታ ድንኳን ራሱን ጠብቆ እንዲቆይ ያደርገዋል፡፡

ቁርአን ተራራዎችን በእርግጥ ለመሬት እንደ ችካል መሆናቸውን ሲገልፃቸው ይህን እውነታ ሰር ጆርጅ ኤየር በ1865 ይፋ አደረገ፡ ፡ የዘመናችንም የስነ ምድር ጥናት (ጂኦሎጂ) እንደሚያስረዳው የተራራዎች የታችኛው የመሬት ክፍል የላይኛው እንዲረጋጋ ያደርጋል፡፡

"ምርድንምንጣፍአላደረግምንጋራዎችንችካሎችአላደረግንምን" (ቁርአን 78፥6-7)

"በምድርም ውስጥ በናንተ እንዳታረገርግ ተራራዎችን ጣለባት፤ጂረቶችንም መንገዶችንም ትመሩ ዘንድ (አደረገ) ፡፡"

(ቁርአን 16፥15)

በባህሮች መካከል ግርዶሽ መኖር (የስነ ባህር ጥናት)

ጠበብት በቅርብ ካረጋገጡት እውነታ ውስጥ ሁለት የውሃ ክፍሎች ባላቸው የተለያዩ የጨው መጠን የሙቀት ደረጃ እና የእፍጋት (ዴንሲቲ) ደረጃ መጠን መቀላቀል እንደማይችሉ አረጋግጠዋል፡፡የሜዲትራኒያን ባህርና የአትላንቲክ ውቅያኖስ በነዚህ ከላይ በተገለፁት ምክንያቶች ሳቢያ እንደማይቀላቀሉ ይህ እውነታ ተስተውሏል ፡፡

በእርግጥ በጣፋጭ ውሃና በጨውማ ውሃ መካከል ግርዶሽ መኖሩንና ይህም እውነታ ከ1400 ዓመታት በፊት በቁርዐን ተገልጿል፡፡

"ሁለቱን ባሕሮች የሚገናኙ ሲኾኑ ለቀቃቸው፡፡ (እንዳይዋሐዱ) በመካከላቸው የሚጋርድ አለ፤ (አንዱ ባንዱ ላይ) ወሰን አያልፍም፤" (ቁርአን 55፥ 19-20)

"እርሱም ያ ሁለቱን ባሕሮች አጎራብቶ የለቀቀ ነው፤ ይህ ጥምን የሚቆርጥ ጣፋጭ ነው፤ ይህም የሚመረግግ ጨው ነው፤ በመካከላቸውም (ከመቀላቀል) መለያንና የተከለለን ክልል ያደረገ ነው፡፡" (ቁርአን 25፥53)

ይህን አስደናቂ ሁኔታ በባህረ ሰላጤው የሚገኙ የሉል አስጋሪዎች የሚያውቁት የተፈጥሮ ክስተት ነው፡፡በአረቢያው ባህረ ሰላጤ ውስጥ ከሚገኙ ጨዋማ ውሃዎች ውስጥ ከአራት እስከ ስድስት ሜትር በታች ጣፋጭ ውሃ እንደሚገኝ ገልፀዋል፡፡በዚህም የረጅም ወራት የሉል ፍለጋ የባህር ቆይታቸው ከነዚህ ምንጮች ጥማቸውን እንደሚያረኩ ገልፀዋል፡፡ ከነዚህ ምንጮች ውስጥ በሳውዲ አረቢያ ሰሜን ምስራቅ በጁበይል ከተማ የሚገኘው ዐይን ኢግቢሳ የሚጠቀስ ነው፡፡

ቁርዐን ስለ ደመና (የስነ አየር ሁኔታ ጥናት)

ዘመናዊው የደመናዎች ጥናት እንደሚያስረዳን እንዲሁም ጠበብቶች እንደሚያረጋግጡት የዝናም ደመናዎች በተወሰነ ስርዐት ውስጥ የቅፅና የመጠን ለውጥ ያካሂዳሉ፡፡ ለዚህ ምሳሌው ቁልል ደመና እንዴት ዝናምና በረዶ እንደሚሆን እንዲሁም መብረቅ እንደሚያስከትል እንደሚከተለው ተገልጿል፡፡

ትናንሽ ክምር ደመናዎች በነፋስ በመታገዝ ትልቅ ክምር ደመናዎችን ይፈጥራሉ፡፡ከዚያም አንዱ በሌላው ላይ በመደራረብ ቀጥ ባለ ቁመት ወደላይ ያድጋሉ፡፡ከዚያ ወደ ቀዝቃዛው የከባድ አየር ደረጃ በመድረስ ውሃና በረዶ በመስራት የተወሰነ ደረጃ ከደረሱ በኋላ ወደ መሬት ይወርዳሉ፡፡

"አላህ ደመናን የሚነዳ መኾኑን አላየህምን?ከዚያም ከፊሉን ከከፊሉ ያገናኛል፤ከዚያም የተደራረበ ያደርገዋል፤ዝናሙንም ከመካከሉ የሚወጣ ኾኖ ታየዋለህ፤ ከሰማይም (ከደመና) በውስጧ ካሉት ጋራዎች በረዶን ያወርዳል፤ በርሱም የሚሻውን ሰው (በጉዳት) ይነካል፤ ከሚሻውም ሰው ላይ ይመልሰዋል፤ የብልጭታው ብርሃን ዓይኖችን ሊወስድ ይቀርባል፡፡"

(ቁርአን 24፥43)

የስነ ቋንቋ ተአምር ከቁርአን

ቁርአንከአላህሲወርድየነበረውህብረተሰብየላቀአንደበተርቱእነት የተሞላበት በማራኪ ቃሎች ቅኔ በመዝረፍ ውድድር የሚያደርግ ነበር፡፡

ግን ሙህመድ አርባ ዓመታት ሞልቶት ራዕይ እስኪወርድለት ድረስ ከአረቢያ ባለቅኔዎች የራቀ ነበር፡፡የወረዱለት የራዕይ ቃሎችና ለህዝቦቹ ያስተላልፈው በጣም የጠሩ የሚያስገርሙ ልዩ ቃና የነበራቸውና ከዚህ በፊት ያልተለመዱ ነበር፡፡

እነዚያ ቁርአን ከአላህ ለመውረዱ የተጠራጠሩ እንደ ቁርዐን ያለ ያማረ አንደበተ ማራኪ ፤ውብ ጥበብ ያዘሉ ህግጋቶችን ፤እውነተኛ ዘገባዎችን፤ እውነተኛ ትንቢቶችን፤ እንዲሁም ፍፁም የሆኑ ባህሪዎችን ያዘሉ አንድ ምዕራፍ መፃፍ ከቻሉ ይፃፉ እንዲፅፉ ተጋበዙ፡፡ግን ማንም ትላንትም፣ ዛሬም፣ ለወደፊቱም ለዚህ ጥያቄ መልስ መስጠት አይሞከርም፡፡

"አላህ በቁርአኑ ይህን ሲገልፅ፡- ቁርአንን አያስተነትኑምንከአላህ ሌላ ዘንድ በነበረ ኖሮ በርሱ ውስጥ ብዙን መለያየት ባገኙ ነበር፡፡" (ቁርአን 4፡82)

"በባሪያችንም ላይ ካወረድነው በመጠራጠር ውስጥ ብትኾኑ ከብጤው አንዲትን ምዕራፍ አምጡ፤ውነተኞችም እንደኾናችሁ ከአላህ ሌላ መስካሪዎቻችሁን ጥሩ፡፡" (ቁርአን 2፡23-25)

"ቁርአንም በተነበበ ጊዜ እርሱን አዳምጡ፤ጸጥም በሉ፤ ይታዘንላችኋለና፡፡" (ቁርአን 7፡204)

"(ይህ) ወዳንተ ያወረድነው ብሩክ መጽሐፍ ነው፤ አንቀጾቹን እንዲያስተነትኑና የአእምሮዎች ባለ ቤቶችም እንዲገሰጹ (አወረድነው)፡፡ " (ቁርአን 38፡29)

(ይህ) ወዳንተ ያወረድነው ብሩክ መጽሐፍ ነው፤ አንቀጾቹን እንዲያስተነትኑና የአእምሮዎች ባለ ቤቶችም እንዲገሰጹ (አወረድነው)፡፡ (ቁርአን 38፡29)

ቁርአን ስለ አዕምሮ (የግንባር ክፍል)

ጠበብቶች ከ1930 ጀምሮ በተለያዩ የአዕምሮ ክፍሎች ላይ ጥናቶችን እያደረጉ ይገኛሉ፡፡ከነዚህ ክፍሎች ውስጥ የአዕምችን የፊተኛው ክፍል የሆነው ፕሪፍሮነታል ኮርትክስ በመባል የሚታወቅ ነው፡፡

በዚህም ፍተሻቸው እንዳረጋገጡት ይህ የአዕምሮ ክፍል ዕቅድን፣ ክፉና ደግን የሚያነሳሳ ፣እውነትና ውሸትን አድትናገር የሚደርግ ነው፡፡

ይህ እውነታ አላህ ከ1400 ዓመት በፊት በቁርዐን እንዳረጋገጠው ሲገልፅ፡- ከታች የተገለፀው አንቀፅ ሰው በሰራው ተግባር ሲጠይቅ አላህ የፊተኛውን ጭንቅላት እንደሚይዝ ይገልፃል፡፡

"ይተው ባይከለከል አናቱን ይዘን እንጎትተዋለን፡፡ ውሸታም ስህተተኛ የኾነችውን አናቱን፡፡" (ቁርአን 96፡ 15-16)

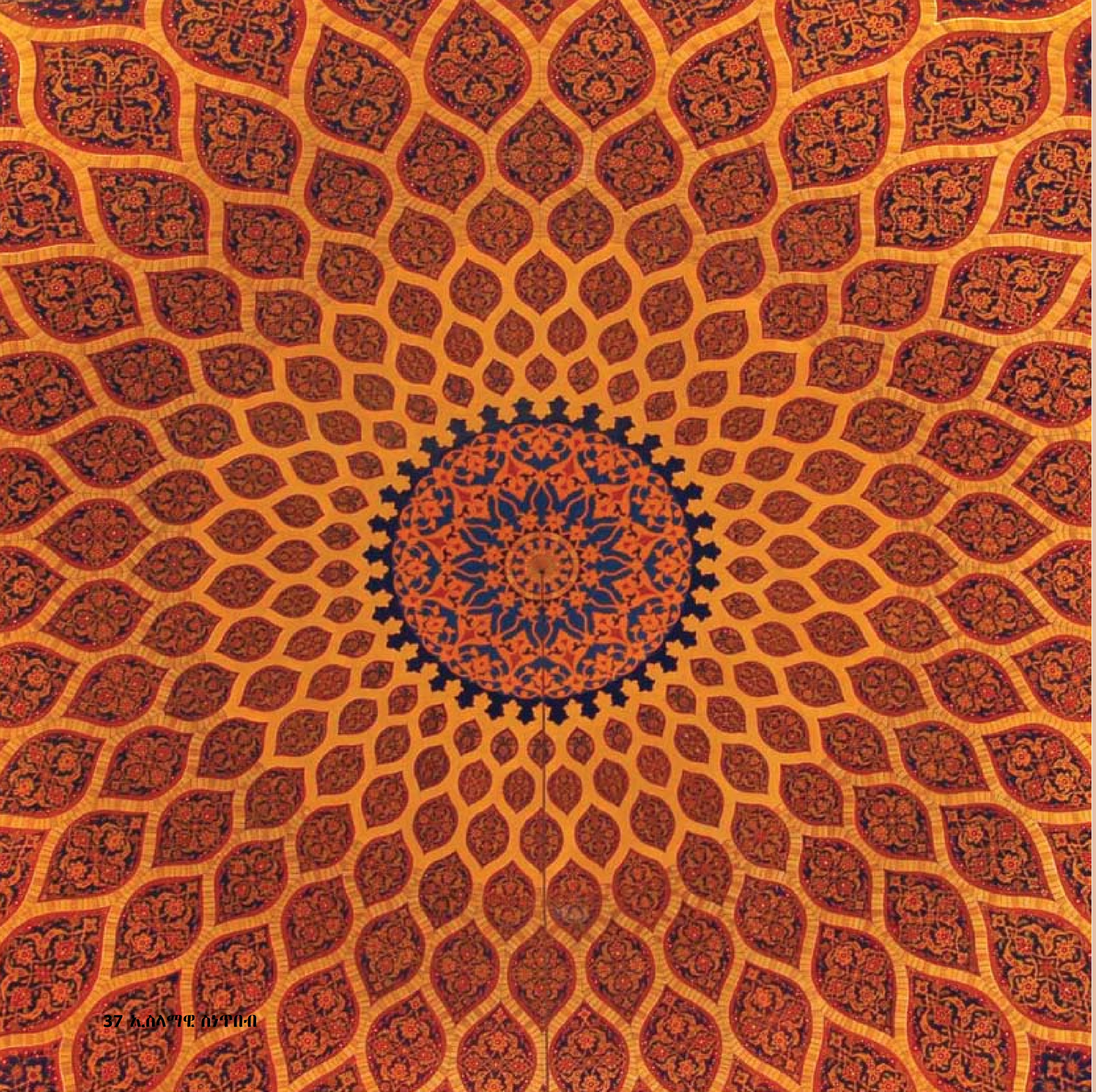

ኢስላማዊ ስነጥበብ

ነቢዩ ሙሐመድ በንግግራቸው እንዲህ ብለው ነበር፥ - " አላህ ያማረ ነው ያማረን ይወዳል።" እንዲሁም "አላህ አሳረምው የሰሩትን ተግባር ይወዳል።" (ሙስሊም እንደዘገቡት) እነዚህ የነበዩ ትዕዛዞች ሙስሊሙ ስራውን በጥራት እንዲሰራ፤ በዘወትር ህይወቱ የሚደርገውን ተግባር እንዲያሳምር መስጊዶችንና ቤቶችን እንዲያስጌጥ አደረጉት።ኢስላማዊ የህንፃ ጥበብ (አርኪቴክቸር) እና ስነ ጥበባዊ ጌጦች አሁንም ህያውና በብዙ የአለም ክፍሎች ከፍተኛ ግምት የሚሰጣቸው ናቸው።ኢስላማዊ ስነ ጥበብ ልዩ ባህርይ ያለው የተለያዩ ይዞታዎችን ያካተቱ ጂኦሜትሪ፣ አረቢስክ፣ ፍሎራ፤ካሊግራፊ (የቁም ፅህፈት) ጥበብ በመባል ሲታወቅ አንዱ ካንዱ የማይነጣጠል ነው።ከጥንት ጀምሮ የሙስሊም ስነጥበብ አለማዊውን ህይወት ሚዛነዊነትን ጠብቆ በስምምነት ከመንፈሳዊ ህይወት ጋር መኖርን የሚያንፀባርቅ ነው።

ሙስሊሞች ሁሉም ነገር ሚዛናዊና አብረው የመሄድ ጠባይ እንዳላቸው ያምናሉ፤ ማንም ነገር በዘፈቀደ ወይም በእድል የተገኘ ሳይሆን በረቀቀ እቅድ ከሆነው እና በጣም መሃሪ ጥበበኛ እቅድ አዘጋጅ አምላክ የመጣ ነው።

የኢስላም ስነጥበብ ካሉት ዋና ዋና ነገሮች ውስጥ፥ -

- ኢስላማዊ ስነጥበብ ከቁሳዊ ይዘታቸው ይልቅ የነገሮችን ትርጉምና መሰረታቸውን በስዕል ለማቅረብ ይሞክራል።
- የእጅ ሙያዎችና የማስጌጥ ጥበቦች ከፍተኛ የስነ ጥበብ ደረጃ ያላቸው ናቸው።
- ካሊግራፊ የኢስላም ዋነኛ ስነ ጥበብ ነው።
- በጂኦሜትሪ እና በፍሎራ ጥራዝ (የዕፅዋት ነክ ጥራዝ) የተሰሩ በኢስላም ስነጥበብ ከፍተኛ ሚና ይጫወታሉ።
- የኢስላማዊ ስነጥበብ ሁሉንም ስነጥበብ የሚያካትት እና ሃይማኖታዊ አመለካከት ብቻ የሚያተኩር አይደለም።

ካሊግራፊ (የቁም ፅሁፍ)

ሙስሊሞች ለቁርዓን ካላቸው ከፍተኛ ክብርና ፍቅር የካሊግራፊ ስነጥበብ ከፍተኛ ለውጥ ሊያሳይ ችሏል።በዚህ የፅሁፍ ስነ ጥበብ በመጠቀም የሙስሊሙ ዓለም ባጠቃላይ መስጊዶችን፣ ቤተ መንግስቶችን፣ ቤቶችን፣ የስራ እና የንግድ ቦታዎችን በቁርዓን ጥቅሶች ያሳምራል።ብዙውን ጊዜ ይህ ጥበብ የሚያገለግለው ቅዱስና ውድ የሆነን ነገር በልዩ ውበትና ባማረ ሁኔታ ለማሳየት ነው።

ለረጅም ዘመናት ብዙ ዓይነት የካሊግራፊ አፃፃፍ ስነጥበቦች በተለያዩ የአለማችን አካባቢዎች ሊፈጠሩ ችለዋል።ከዋነኞቹ የአረብኛ ካሊግራፊ ውስጥ፥ -

ኩፊስ

የኩፊስ የስነፅሁፍ ጥበብ ይበዛም ይነስ እስኩዌር መሰል በጣም የደመቀ እና ወፈር ያለ ይዘት ሲኖረው በድንጋይ ወይም በብረት ላይ ለፅሁፍ የሚያመች እንዲሁም በመስጊዶች ግድግዳ እንዲሁም በሳንቲም ወይም በሳንቲም ላይ የሚቀለም ወይም የሚቀረፍ ስራዎች ላይ የሚውል ነው።

ነስክ

የነስክ የቁም ፅሁፍ አጣጣል በአረቡ አለም ምናልባት እውቅና ያለው ፤የተወሰነ የፅሁፍ አጣጣል ስልት ያለው፣በግልፅ የሚነበብ በትየባ ተግባር ላይ የሚውል ነው፡፡ይህ የፅሁፍ አጣጣል ጥበብ የተለያዩ ዘዴዎችና እና አይነቶች ሲኖሩት ከነዚህም ውስጥ ጣልቅ ፣ ሪቃ፣ እንዲሁም ዲዋኒ በመባል ሲታወቁ ለዘመናዊው የአረብኛ የፅሁፍ ጥበብ አባት የሚባሉ ናቸው፡፡

ሱሉስ

ይህ የፅሁፍ አጣጣል ጥበብ አይነት በጣም አስፈላጊና የጌጣ ጌጥ የፅሁፍ አጣጣል ዘዴዎች ንጉሥ በመባል ይታወቃል፡፡ይህ የፅሁፍ አጣጣል ዘዴ ብዙውን ጊዜ ሃይማኖታዊ ፅሁፎች ርእስ እንዲሁም ጥቅሶችንና ምሳሌያዊ አገላለፆች የሚፃፉበት ነው፡፡

ጣሊቅ

ይህ በአብዛኛው ለፔርሺያ ቋንቋ የሚያገለግል እና በኢራን ፣ አፍጋኒስታን በህንድ ግዛት አካባቢ በከፍተኛ ሁኔታ የሚሰራበት ነው፡፡የጣሊቅ የፅሁፍ አጣጣል ጥበብ ለውጥ የሚታይበት የሚያምር እና ያሸበረቀ ነው፡፡

ዲዋኒ

ይህ የፅሁፍ ጥበብ በጣም ቅጥልጥል የበዛበት ፅሁፍ ሲሆን ፊደሎች ያለ ድምፅ ማውጫ የተያያዙ ናቸው፡፡ የዲዋኒ ጥበብ መሰራት የተጀመረው በ16 ክ.ዘመን እና በ17 ክ.ዘመን በኦቶማን ቱርክ ሲሆን የተለመደ የካሊግርፊ ጥበብ ባይሆንም ከሪቃ፣ ሙሃቀቅ፣ረይሃኒ፣ ኢጃዚ፣ እንዲሁም ሞሮካን ጋር በውበት የማይተናነስ ነው፡፡

ኢስላማዊ የህንፃ ጥበብ (አርክቴክት)

በታሪክ ውስጥ የኢስላማዊው አለም የህንፃ ጥበብ መሰረቱ መንፈሳዊው እድገት ምንጭ ከሆነው ከቁርአን ነው፡፡

የከተማ ህይወት እና የሙስሊም ከተሞች መቆርቆር የእጅ ሙያተኞች ያልሰለሰ የትውልድ ልምድ ውጤት ነው፡፡

የኢስላማዊ የህንፃ ጥበብ በከተማዎች ውስጥ ባሉ ኢስላማዊ መድረሳዎች (ት/ቤቶች) ፣ ሱቆች፣ በቤተመንግሥት ፣ በቤቶች እንዲሁም በመስጊድ ጎላ ብለው የሚታዩና ለከተሞችም ውበት የሚሰጡ ናቸው፡፡

በተለይ በመስጊዶችና በቤተመንግሥት የክብ ጣርያ (ጉልላት) ግንባታ ከበታች የሚተወው ሰፊ ቦታ የዚህ ጥበብ ልዩ ውጤት እና በመስጊዶች ክብ ጣርያ ውስጥ የሚቀረፉትና የሚፃፉት ፅሁፎች አላህን የሚያሞግሱ ናቸው፡፡

ከኢስላማዊ የህንፃ ጥበብ የሌሉና ያልተለመደ ሆኖ የሚታይ ነገር ቢኖር የሰው እና የእንሰሳ ምስልን መቅረፅ እና መገንባት ነው፡፡ በዚህ ፈንታ አላህን በሚያወድሱ የካሊግራፊ ፅሁፎች የተሞሉ ናቸው፡፡

በተለምዶ የሚሰራው ኢስላማዊ የቤት አሰራር የተለየ ባህርይ ሲኖረው ይኸውም የቤተሰብን ህይወት ጥበቃ ሲባል ቤቱ ድብቅ ነው፡፡የውጭው ቤት በግልፅ የሚታይ ውስጡ የተጠጋጋ ሆኖ የሚገነባ ነው፡፡የቤተሰብ ቁጥር በጨመረ ቁጥር ባንድ ግቢ ውስጥ ከዋናው ቤት ውጭ የተለዩ ቤቶች ይገነባሉ፡፡

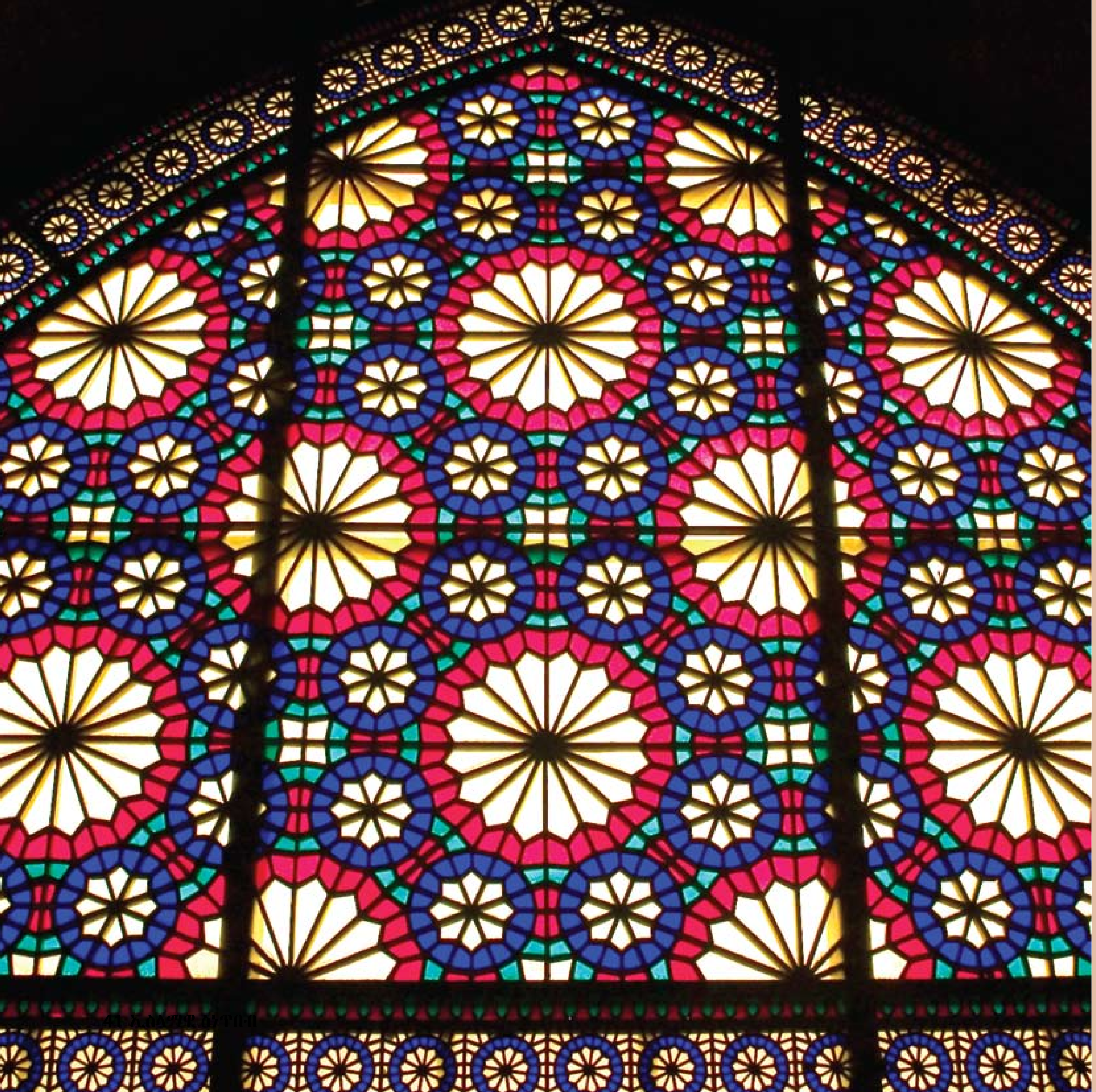

ኢስላማዊ የቅብ መስታወት ስራ

የመጀመርያው የኢስላማዊ የቅብ መስታወት (እስትይንድ ግላስ) የጀመረው በ7ኛው ዘመን በግብፅ ነበር፡፡የመሬት ቅርስ ጥናት (አርኪኦሎጂ) ፍተሻ እንደሚያረጋግጠው በ9ኛው ክፍለ ዘመን ከግብፅ ወደ ቬይትናም የመስታወት ንግድ ይካሄድ እንደነበር ይገልፃል፡፡

በተቃራኒ መልኩ ይህ የስራ ጥበብ በአውሮፓ በ1150 እና በ1500 ዓመተ ውልደት መካከል ከፍተኛው ደረጃ እንደደረሰ እና የካቴድራሎች መስኮት ይጌጡ እንደነበር ይነገራል፡፡

የኦቶማን ግዛት ውስጥ በብዛት ይታዩ የነበሩ የቀለሙ መስታወት ስራዎች የጂኦሜትሪክ ቅርፅ ፣ የካሊግራፊ ጥበብ ኢስላማዊ ፍሎራል (የዕፅዋት ጥራዝ ምስል) የያዙ ናቸው፡፡

እድገትን የሚመኝ ማንኛውም የዚህ ስነጥበብ ባለሙያ የቀድሞ ስነውበትን ውህደት በመጠበቅ የተለያዩ ቅርፆችን በመውጣትና በማሻሻል የመስታወቱን ክፈፍ በቀለም በማስጌጥ የተዋጣለት ጥበብ ማሳየት ይችላል፡፡

ለዚህ ተግባር በትልቁም ይሁን በትንሽ ምሳሌ የሚሆነው የኦቶማኑ አርክቴክት ሚናር ሲናን የተለያዩ የአለም ክፍሎች የትላልቅ መስጊዶች የማሳመር ስራ እና ከረጅም ዓመታት በፊት የሙስሊሞችን ከተሞች የመንገድ መብራቶች መጥቀስ ይቻላል፡፡

ዘ አረቢስክ (አረባዊ ስነጥበብ)

ዘ አረቢስክ የጥበብ ሥራ የካሊግራፊ ወይም ደግሞ የጂኦግራፊ ቅርፅ ያላቸው የእፅዋትና የእንሰሳት ቅርፅን የሚያንጸባርቁ ናቸው፡፡ዘአረቢክ የጥበብ ሥራ ኢስላማዊ ይዘት ያለውና በአብዛኛው መስኮቶች ፣ በሮች ፣ ሱቆች፣ እና አነስተኛ ሆቴሎች የሚያስጌጡበት ነው፡፡ የጂኦሜትሪክ ቅርፅና ይዘቱ ምርጫና እንዴት እንደሚወጠን መሰረቱ የሙስሊሙ ባለሙያ የፈጠራ ችሎታና እንዴት አለምን እንደሚመለከት ነው፡፡ ከላይ እንደ ተገለፀው ይህ ጥበብ አንዳንዴም ከካሊግራፊ (የቁም ፅሁፍ አጣጣል ጥበብ) ጋር አብሮ ይሰራል፡፡

ዘአረቢስክ ጥበብ ብዙውን ጊዜ የተደጋገሙ የጂኦሜትሪክ ቅርሶች ሲጠቀም በዚህም ብዙ ሚስጥራዊ ትርጉሞችን ያስተላልፋል፡፡ ምሳሌ መጥቀስ ቢያስፈልግ አራት እኩል ማዕዘን ያለው እስር በመንደፍ ባለሙያው በተፈጥሮ እኩል ጥቅም ያላቸውን ነገሮች እንደ ምድር፣ አየር ፣ እሳትና ውሃን ለመግለፅ ይጠቀምበታል፡፡ክብ ቅርፅን በተመለከተ መጨረሻ የሌለው የፈጣሪ አንድ መሆንን የሚያመለክት ነው፡፡

ኢስላምና የአካባቢ ጥበቃ

በኢስላም የምንገነዘበው የሰውና የአካባቢው ግንኙነት ማንኛውም ነገር በአላህ አምልኮ ስር ማደሩን ነው፡፡

አምልኮ ማለት የተለምዶ እምነት ተግባር ብቻ አይደለም፡፡ይልቁንም በተግባር የሚተረጎም የእምነት ክፍል የሆነና ሙስሊሙ በአካባቢው ላይ ጉዳት እንዳያደርስ የሚያደርግ ነው፡፡ከዚህም በተጨማሪ ሰዎች በአለማችን የሚገኙ እንሰሳዎችንና ተክሎችን እንዳይጎዱ ፤አካባቢያቸው እንዳይጠፋና እንዳይበከል፤ በጎ እንክብካቤና ጥበቃ ማድረግ ይጠበቅባቸዋል፡፡

ዛፎችን መንከባከብ

ነቢዩ ሙሐመድ ግብርናና የእርሻ ምርቶች እንዲጨምሩ ሲያደፋፍሩ ለአካባቢ ጥበቃ ማድረግ ከበጎ ተግባር እንደሆነ ያስተምሩ ነበር፡፡ ይህን በተመለከተ ሲናገሩ፡-"አንድ ሙስሊም በየትኛውም ጊዜ አንድ ተክል ወይም ችግኝ ቢተክልና ሰብአዊ ፍጡር ፣ እንስሳ ወይም ማንኛውም ነገር ከዚያ ተክል ቢመገብ ለእርሱ መልካም ምንዳ ይመዘገብለታል፡፡" (ቡካሪ እንደዘገበው)

ነቢዩ ሙሐመድ አካባቢን በመንከባከብና በመጠበቅ ከወሰዱት የመጀመርያ ደረጃ ዛፎች እንዳይቆረጡ እንሰሳዎች ያለአግባብ እንዳይገደሉ ያዙ ነበር፡፡….

እንዲሁም፡- "አንድ ሰው ግመሉን እንዲያበላ ብቻ ሲቀር ዛፎች እንዳይቆረጡ፤ ምክንየቱንም ቅዱስ ናቸውና እንዳይቆረጡ፡፡ ብለው ነበር ፡፡" (ቡካሪ እንደዘገቡት)

"በሁለቱ የመዲና ተራራዎች መካከል ያሉ ዛፎች እንዳይቆረጡ፡፡" ብለው አዘዋል፡፡(ቡካሪ እንደዘገቡት)

ውሃ መጠበቅ

ኢስላም ካስተላለፋቸው የአካባቢ ጥበቃ መርሆዎች ውስጥ ውሃን ከብክለትና ከማባከን መጠበቅ ነው፡፡ ይህም አካበቢ ለጤና ተስማሚና ከብክለት የሚጠብቀው ነው፡፡ኢስላም የአካባቢ ጥበቃን እና ብክለትን መቆጣጠር የእያንዳንዱ ሙስሊም ህብረተሰብ ዜጋ ድርሻና ግዴታ አድርጎታል፡፡

"ከናንተም በፊት ከነበሩት ከክፍለ ዘመናት ሰዎች ውስጥ በምድር ላይ ከማበላሸት የሚከለክሉ የመልካም ቀሪ ሥራዎች ባለቤቶች ለምን አልነበሩም…" (ቁርአን 11፡116)

"ማንም በማይንቀሳቀስ ውሃ ውስጥ አይሽና፡፡" (ቡካሪ እንደዘገቡት)

"እርግማንን ከሚያስከትሉ ሶስት ነገሮች ተጠበቁ፡- በውሃ፣ በመንገድ እና በጥላ ስር እዳሪ መቀመጥ፡፡" (አቡዳዉድ እንደዘገቡት)

የእንሰሳት እንክብካቤ

ኢማም ኢብን ሃዝም አልሙሃላ በተባለው መፅሐፋቸው የኢስላምን የእንስሳት ጥበቃን መርህ በተመለከተ ይህን አሉ፡-ለእንሰሳት በጎ ተግባር መፈፀም መልካም ተግባርና አላህ ከመፍራት (ተቅዋ) ነው፡፡እነርሱን ያለመርዳት ማለት ደግሞ ሃጢአት መፈፀምና አላህን ያለመታዘዝ ነው፡፡

ለእንሰሳት ምግብና ውሃ ያለመስጠት፣ ፍሬያማ ዛፎችንና እፅዋትን እስኪደርቁ ድረስ ውሃ ያለማጠጣት እንደ አላህ ቃል አገላለፅ በምድር ላይ ብልሹነትን ማስፋፋትና የእፅዋትን ዘር የማጥፋት ያህል ነው ፡፡

ነቢዩ እንዳሉት፡- ውሃ ጠምቶት እያለከለከ ውሻ አይታ ከውሃ ጉድድ ውስጥ በጫማዋ ቀድታ ያጠጣችውን ሴተኛ አዳሪ ሴት አላህ ለዚህ መልካም ተግባ ምህረት አደረገላት፡፡ (ቡካሪ እንደዘገቡት)

"ለመዝናናት ብሎ እንሰሳትን አድኖ መግደልን ረግመዋል፡፡" (ሙስሊም እንደዘገቡት)

"እንሰሳትን በማጣላት እንደ ስፓርት ለመዝናናት መጠቀምን ከልክለዋል፡፡" (ተርሚዚ እንደዘገቡት)

የከተማን ንፅህና መጠበቅ

ነቢዩ ሙሐመድ ህዝባቸውን ከተማቸውን በንፅህና መጠበቅና እንዳይበከል አበክረው አዘዋል፡፡እንዲሁም ነቢዩ እንዳሉት፡- አላህ የተከታዮቼንመልካምናመጥፎተግባሮችንአሳየኝ፡፡ከነዚህመልካም ተግባር ሰዎች ከሚተላለፉበት ጎዳና ጎጂ ነገሮችን ማስወገድ ነው፡፡ ሙስሊም እንደዘገቡት)

እንዲሁም አሉ፡-"እምነት ሰባ ቅርንጫፎች አሉት…ዝቅተኛው ተግባር መጥፎ ነገርን ከመንገድ ማስወደግ ነው፡፡ (ሙስሊም እንደዘገቡት)

ማህበራዊ ህይወት

ነቢዩ ሙሐመድ ባንድ ግለሰብ እና ማህበረሰብ ላይ ጉዳት ማድረስን በመከልከል እንዲህ ብለዋል፤- "መጉዳት ወይም መጎዳዳት የለም፡፡" (ኢብን ማጃህ እንደ ዘገቡት)

እንዲሁም ጎረቤትን ወይም የሌላውን ጎረቤት፣ በመኖርያ ቤት ወይም በህዝብ ማመለሻ ወይም በህዝብ መገልገያ አካባቢ ወይም በስራ ቦታ ጉዳት ማድረስን ከልክለዋል፡፡

ስለጎረቤት ማስተናገድ በተመለከተ፡-"በአላህና በመጨረሻው ቀን የሚያምን ጎረብትን አይጉዳ፡፡"(ቡካሪና ሙስሊም እንደ ዘገቡት)

ሴቶች በኢስላም

የኢስላም መልክት የተብራራው አብዛኛው የአለማችን ህዝብ የሴትን ሰብአዊ ፍጡርነት ባስተባበለበት ወቅት ነበር:: ሴት ግማሽ ሰብአዊ ፍጡር ወይም ከዚያ በታች ደረጃ ያላትና ለወንድ አገልግሎት የተፈጠረች ሆና ትገመት ነበር፡፡

ግን በኢስላም መምጣት ህብረተሰቡ የነፈጋትን መብት ተቀዳጀች፤ የሴት ክብና ሰብአዊነቷ ሲመለስ ከወንድ ጋር እኩል ፍጡር መሆኗ ተረጋገጠ፡፡ ሴት ህፃንን መግደል ህገወጥ መሆኑን ከዚህ በፊት ያልነበረው የውርስ መብቷ የተጠበቀ ሆነ፡፡ሴቶች ከተጎናፀፉት የተፈጠሮ መብታቸው ውስጥ የንብረታቸው ብቸኛ ባለቤት መሆናቸው፤ የራሳቸው ገንዘብና ሃብት ያላቸውና ለቤተሰባቸው ማውጣት ግዴታ እንደሌለባቸው፤ትዳር በፍቃዳቸው እንጂ እንደማይሆን እና ካገባች በኋላ ስሟ (በባሏ ስም እንደማይጠራ) እንደማይለወጥ ተረጋግጧል፡፡ በአሁኑ ወቅት ሴቶች የመፍታት፣ የመማር፣ ድምፅ የመስጠት መብቶችን ከመጎናፀፏ በላይ እርሷን እኩል ብቻ ሳይሆን ያደረጋት በአንዳንድ ሁኔታዎች ከወንድ በልጣ የምትታይበት ወቅት ተፈጥሏል፡፡

አባ ሁረይራ እንዳወሩት፡- አንድ ሰው ወደ ነቢዩ ሙሐመድ (ሰ.ዓ.ወ) ዘንድ መጥቶ ፡-" ከሰዎች ሁሉ ለኔ ምርጥ ጓደኛዬ ማን ነው" ብሎ ጠየቃቸው፡፡ ነቢዩም:- እናትህ ብለው መለሱለት፡፡ ሰውየውም ከርሷ ሌላ ብሎ ጠየቀ::ነቢዩም:- እናትህ ብለው መለሱለት፡፡እንደገና ከርሷ ሌላ ብሎ ጠየቀ::ነቢዩም:-እናትህብለውመለሱለት፡፡እንደገናለመጨረሻ ጊዜም ጠየቃቸው፡፡ እርሳቸውም አባትህ ብለው መከሩት፡፡ (በቡካሪና ሙስሊም የተዘገበ)

ይሁንና በምዕራቡ ዓለም ሴቶች አብዛኛውን መብት የተጎናፀፉት በቅርብ ዘመን ነበር፡፡ ለምሳሌ ያህል የራስ ንብረት እንዲኖራት፣ በፍላጎቷ ያሻትን እንድታደርግበት፣ ፍች እድትጠይቅ መብት ያገኘችው በ19ኛው ክፍለዘመን ነበር፡፡ከዚህ በተጨማሪ ከሙስሊሙ ዓለም ውጭ አሁንም በአንዳንድ የተሳሳተ ባህል አመለካከት ሴት የህብረተሰቡ ሸክም ሆና ትታያለች፡፡ሴት ፅንስን ማስወረድ የወንዱን ቁጥር ከሴቱ የበለጠ ማድረጉ በዚያ ህብረተሰብ ውስጥ አለመመጣጠን ማስከተሉ አልቀረም፡፡

የሴትን ማዕረግ በኢስላም በተመለከተ ቁርዐን በዚህ አንቀፅ እንዲህ ያጠቃልለዋል፡-

"ጌታቸውም እኔ ከናንተ ከወንድ ወይም ከሴት የሠሪን ሥራ አላጠፋም፤ከፊላችሁ ከከፊሉ ነው በማለት ለነርሱ ልመናቸውን ተቀበለ..." (ቁርአን 3፡195)

የህፃናት መብት በኢስላም

ከኢስላም በፊት የነበረው የአለማችን ሁኔታ በህፃናት ላይ የሚያደርሰው በደል በጣም የከፋና ግድያ ይፈፀምባቸው እንደነበር፤ ግድያውም የሚከናወነው ከተወለዱ በላ ነበር።ይህም የሚደረገው የተወለደው ህፃን የወላጆቹን የህይወት ድርሻ እንዳይጋራቸው በመፍራት ወይም ለውሸት ጣኦት መስዋዕት በማቅረብ ወይም የሴት ልጅ መወለድ በህብረተሰብ ውስጥ እንደ ነውር ይቆጠር ስለ ነበር ነው።

ቁርአን ይህን ኢሰብአዊ ተግባራት ውድቅ በማድረግ ለህፃናት ብዙ መብቶችን አጎናፅፎላቸዋል።ምግብ ማብላት፣ ልብስ ማልበስ፣ የወላጆች ፍቅርና እንክብካቤ እንዳይለያቸው፣በእኩልእንዲመለከቷቸው እና አንዱን ከሌላው እንዳያበላልጡ፣ ትምህርት የመማር መብት፣ የውርስ መብታቸውን አረጋገጠ።

"፥- ኑ፤ ጌታችሁ በናንተ ላይ እርም ያደረገውን ነገር (በርሱም ያዘዛችሁን) ላንብብላችሁ በላቸው በርሱ (በአላህ) ምንንም ነገር አታጋሩ ፤ለወላጆችም በጎን ሥራ (ሥሩ) ልጆቻችሁንም ከድኽነት ፍራቻ) አትግደሉ፣ እኛ እናንተንም እነርሱንም እንመግባችኋለንና..." (ቁርአን 6፥151)

ከዚህ በተጨማሪ የህፃናት አዕምሮ እንዲጎለብት በቂ ትምህርት እንዲያገኙ፤ ልባቸው በመልካም እምነት እንዲሞላ፤አዕምሯቸው በመልካም መርህ እንዲታነፅ፤ እውቀትና ጥበብ እንዳይለያቸው፤ ግብረገብና መልካም ባህርይ የማይነጣጠሉ የህፃናት እድገት መሰረት እንዲሆኑ ተደነገገ።

ነቢዩ ሙሐመድም አሉ፥- "አላህን ፍሩ (ትንሽና ትልቅን) ሳታበላልጡ በፍትህ አኑሯቸው።" (ቡካሪና ሙስሊም እንደዘገቡት)

ሰብአዊ መብትና አናሳ የህብረተሰብ ክፍሎች መብት በኢስላም

ኢስላም ከ14ክፍለ ዘመናት በፊት ምሳሌ የሚሆኑ የሰብአዊ መብቶችን ደንግጓል፡ ፡እነዚህ መብቶች ክብርና ደረጃን የሚያጎናፅፉ፤ ጭቆናን ፣ምዝበራን እና ኢፍትሃዊነትን የሚያስወግዱ ናቸው።እነዚህ መብቶች የመጀመርያው የሰብአዊ መብት አዋጆች ናቸው ከተባሉት የነቢዩ ሙሐመድ የመሰናበቻ ንግግሮች ይፋ የሆኑ ናቸው፡ ፡እነዚህ መብቶች ለሁሉም የህብረተሰብ ክፍል የተደነገጉ ሲሆን ሙስሊም የሆነውም ያልሆነውም፣ወንድ ይሁን ሴት፣ በጦርነት ይሁን በሰላም ለሚኖሩ የተደነገጉ በአላህ የተጠበቁ መብቶች ናቸው።

ከአደምና ከሀዋ የመጣው የሰው ዘር አረቡ አረብ ካልሆነው የበላይነት የለውም ወይም አረብ ያልሆነው ከአረቡ የበላይነት የለውም፣ እንዲሁም ነጩ ከጥቁሩ የበላይነት የለውም ወይም ጥቁሩ ከነጩ የበላይነት የለውም። እና ባላጫችሁ አላህን ፈሪና መልካም የሰራ ነው። (ከነቢዩ ሀጅ መሰናበቻ ስብከት የተወሰደ)

የኢስላም ሰብአዊ መብቶች በአላህ እምነት ላይ ስር የሰደዱ ሲሆን ይህም ከህግ አርቃቂው እና ከሁሉም ሰብአዊ መብቶች ምንጭ ከሆነው ከአላህ ብቻ ነው።በእርግጥ እነዚህ መብቶች ከአምላክ የመጡ በመሆናቸው ማንም ገዥ፣ የመንግሥት አካል፣ ምክር ቤት ወይም ባለሥልጣን ሊቀንሳቸው ወይም ሊጥሳቸው አይችልም።

እነዚህ መብቶች በሙስሊም ህብረተሰብ ውስጥ የሚኖሩትን ሙስሊም ያልሆኑትን የሚያጠቃልሉ ሲሆን ነቢዩ ሙሐመድ የታመሙ ሰዎችን በመዲና ሲጎበኙ አይሁዳዊያንን እና ሙስሊሞችን ይጎበኙ ነበር። የህክምና አገልግሎት ሃይማኖትንና የማህበረሰብ ደረጃን ሳይመለከት ለሁሉም ይሰጣል።በመንግሥት አስተዳደር ረገድ ክርስቲያንና አይሁዳዊያን ከፍተኛ ስልጣን ለመያዝ በቅተዋል፤ነቢዩ ባንድ ወቅት ያንድ አይሁዳዊ አስክሬን በመንገድ ሲያልፍ አይተው ለክብሩ ሲባል ቆመው አሳለፉት።ክርስቲያኖችና እና አይሁዳዊያን ትምህርት እንዲማሩ፤ ዩኒቨርሲቲ ወይም ኮሌጅ እንዲገቡ ይደረጋሉ፤ ለአንዳንዶቹም ከመንግሥት ወጪ የአዳሪ ትምህርት እድል ያገኛሉ። ሙስሊሞች እስፔንን ለ750 በተቆጣጠሩበት ዘመን አይሁዳዊያን በሰላም ይኖሩ ነበር።

"...እነሆ ያለ ነፍስ (መግደል) ወይም በምድር ላይ ያለማጥፋት ነፍስን የገደለ ሰው ሰዎቹን ሁሉ እንደገደለ ነው፤ ሕያው ያደረጋትም ሕያው እንዳደረገ ነው..." (ቁርአን 5፥32)

ኢስላም እና ስልጣኔ

መግቢያ

የኢስላም ግዛት ከ100 ዐመታት ባነሰ አጭር ዘመን ውስጥ መስፋፋቱ በታሪክ ውስጥ የሚያስደንቅ ያደርገዋል። ሥልጣኔው በሚያስደንቅ ሁኔታ ለ1000 አመታት ያህል ቀዳሚዊ የሳይንስ ማዕከል ለመሆን በቃ። እዚህ ላይ ጥያቄ ማንሳት የምንፈልገው ከበስተጀርባው ምን ቢኖር ነው እንዲህ መጥቆና ብሎም ቀጥሎ እንዲያድግና ለአምስት ክፍለ ዘመናት ሊሰፋፋ ያስቻለው

ከኢስላም በፊት የአረቢያ ደሴት እድገት የሚመጠንበት ሳይሆን በኋላ ቀር ባህል ላይ የተመሰረተ ነበር። ቁርአን ከወረደ በኋላ መልዕክቱ የሰው ልጅን እንዲያስብ፣ እንዲማር፣ በጥልቀት እንዲያስተውል የአለሀ ፀጋዎችን እንዲያስተነትን አበዘ። ምክንያቱም በምድር ላይ አደራ ተሰጥቶታልና።

"… በለው፤ አዋቂያ የሚያውቁና አዋቂያ የማያውቁ ይተካከላሉን በላቸውም የሚገነዘቡት ባለ አእምሮዎቹ ብቻ ናቸው። " (ቁርአን 39፡9)

ለብዙ ክፍለ ዘመናት እንደዛሬው የእንግሊዘኛ ቋንቋ የቁርአን ቋንቋ የሆነው አረብኛ የአለም አቀፍ የሳይንስ ጥናትና ምርምር እንዲሁም የእድገት መሰረት ሆነ። ፊዚክስ፣ ኬሚስትሪ፣ ሂሳብ፣ የስነ ከዋክብት ወይም ህክምና ማጥናት የሚፈልጉ አውሮፓዊያን ወደ ሙስሊም ዩኒቨርሲቲዎች በተለይ ወደ ሙስሊሟ እስፔን ይጎርፉ ነበር።

ይህ የጋለ የትምህርት ፍለጋት ፈር የቀደደው የሃይማኖት መቻቻል የሰፈነበት ስለነበር የእውቀት ባለቤትቹም ያለምንም የሃይማኖት ተፅዕኖ ሊበረታቱ ቻሉ።

የሚከተለው አጭር ዘገባ ኢስላም ለሰው ልጅ ያበረከተውን ስልጣኔ የዘመን ቅደም ተከተል ሂደት የሚያሳይ ነው።

የዘመን ሂደት ቅደም ተከተል

600 CE – 700 – 800 – 900 – 1000 – 1100 – 1200 – 1300 – 1400 – 1500

በ613 ነቢዩ ሙሐመድ ወደ መዲና ስደት አደረጉ

በ707 የመጀመሪያው ሆስፒታል በደማስቆ ተገነባ።

አልፈዛሪ አስትሮላብን ፈለሰፈ። የዲጂታል ኮምፒዩተር ከመኖሩ በፊት ለአስትሮኖሚካል ትመራ በጣም አስፈላጊ መሣሪያ ነበር።

ሙሐመድ ቢን ሙሳ አልከዋሪዝሚ የአልጀብራን እውቀት ያገኘና አዲሱን እውቀት አልጎሪዝም (አልጎሪዝም) በማለት በስሙ ሰየመው።

አልመዕሙን ሳይን ኮሳይን ለመጀመሪያ ጊዜ ተጠቀመ።

ከሊፋ ማዕሙን የመሬት ዙርያ 24000ማይልስ እንደሚደርስ አብራራ፤ይህ የዘመኑ እውቀት የደረሰበት በጣም ተቀራራቢ አሃዝ ነው።

ሙስሊም ኬሚስት ጃብር ኢብን ሐይያን ዲስቲሌሽን አገኘ። እንዲሁም ለሌ ትነት ሂደት፣የማጣራት ሂደት፣ ጥጥር ነገር ወደ ጋዝ የመቀየር ሂደት፣ የመቅለጥ ሂደት፣ የማጣራት ሂደት፣ ብረትን ወደ አሲድነት መቀየር ሂደት፣ብርጭቆን ወደ ተለያዩ ቅርፅ መለወጥ ሂደት (ክሪስታላይዜሽን) አብራራ።

አልራዚ (ራዝስ) ለመጀመሪያ ጊዜ ስለ ፈንጣጣና የኩፍኝ በሽታ በሕክምና ዘገባ አቀረበ።

አልራዚ ከመሬት በተለያዩ ርቀት ላይ የሚገኙ ከዋክብቶች እንቅስቃሴ እንደሚያደርጉ አብራራ።

ቁጥራቸው 869 የሚሆኑ የህክምና ጠቢቦች በባግዳድ የስራ ፈቃድ ማመልከቻ አቀረቡ።

ሙስሊም የስነ ፈለክ ጠበብት ባግዳድ 33 20° ሰሜን ላይ እንደምትገኝ ገለፁ። ይሁንና የስሌታቸው ልዩነት 10 ዲግሪ ብቻ ነበር።

አቡል ዋፋ ጨረቃ በራሷ ዛቢያና ከሌሎች አካላት ጋር የምታደርገውን የእንቅስቃሴ ግንኙነት (ሰርፈ ሉናር ኢንኳሊቲ) የሚያብራራውን የሒሳብንና የመጠን ልዩነት አገኘ። ይህ ግኝት ከ1000 ዓመት በኋላ የዴንማርኩ የስነ ፈለክ ጠበብት ታይኮ ብራሂ እንደገኘው ተደርጎ ተዘገበ።

ሙስሊም የቀዶ ጥገና ጠቢብ አልዘሀራዊ (አቡልከሲስ) ከ200 በላይ የቀዶ ጥገና መሳሪያዎችን ሲያስተዋውቅ እነዚህም በአሁኑ ሰዓት ከሚጠቀሙባቸው ጋር ተመሳሳይነት አላቸው። በቀዶ ጥገና ወቅት ቁስሉን ለመስፋት የሚጠቀሙበት የመስፊያ ቀለም አሁንም በዚሁ ተግባር ላይ ይጠቀሙበታል።

ኢብን ዩኑስ አልመስሪ ፔንዱለምን እና ከዚሁ ጋር የተያያዘ የወደ ፊትና ኋላ እንቅስቃሴ ሂደትን ግኝት አሳወቀ።

ኢብን ሲና (አቪሴና) የህክምና ሀሚንቶን የሚያብራራ መፅሐፍ (ቃኑን) ፃፈ። ይህ መፅሐፍ በታሪክ ውስጥ በጣም የታወቀና በአውሮፓው አለም እስከ 700 ዓመት ድረስ ዋና መፅሐፍ ነበር።

ሙሐመድ ቢን አህመድ በሂሳብ እውቀት ውስጥ ከፍተኛ ለውጥ በማድረግ ዜሮ (0) ሲፍር በአረብኛ አገኘ። የአረብኛው ቃል ሲፍር (sifr) ለእንግሊዘኛ ቃላት cipher እና decipher መሰረት ነበር። ይህን ሂሳብ አውሮፓዊያን ከርሱ በኋላ እስከ 300 ዓመት ድረስ አያውቁትም ነበር።

የአይን ሞራ መግፈፍ ህክምና ለመጀመሪያ ጊዜ በኢራቅ ተከናወነ።

አልቢሩኒ ስለ ማዕዘናት የሚያጠና የሂሳብ ክፍል (ትሪጎኖሜትሪ) እውቀት መሰረት ከጣሉት አንዱ ነበር።

አልቢሩኒ መሬት በራሷ ዛቢያ እንደምትሽከረከር ሃሳብ አቀረበ ፤ የመሬት ዙርያ መጠን ለካ ፤ እንዲሁም በማንኛውም የአለም አካባቢ የመካ አቅጣጫን በሳይንሳዊ መንገድ አስቀመጠ።

አልጀዛሪ ክራንክሻፍትን ፈለሰፈ። ይህ የዙሪያ እንቅስቃሴን ወደ የሚዘዋወር እንቅስቃሴ የሚቀይር እና ለዘመናዊው አለም ማሽን መሰረት፤ በመቀጣጠል ከሚንቀሳቀሰው ማሽን የሚያያዥን ነው።

ሰር ዊሊያም ሃርቬ አንዳገኘው የሚነገርለት የሰውነት ውስጥ የደም ዑደት ከ300 ዓመት በፊት ኢብን ነፊስ በጥናት የደረሰበት ነበር።

አቡል ሃሰን አልማራኪሺ 130 ቦታዎችን የሚጠቅስ የስነ መልክዓምድር (ጂኦግራፊ) ጭብጥ አዘጋጀ።

የኦቶማኖች ፒሪ ሪስ የተመቀውን የአሜሪካ ካርታ አዘጋጀ። ይህ ካርታ አንታርቲካን እንዲሁም በደቡብ አሜሪካ የሚገኙትን የአንዴስ ተራሮች በግልፅ የሚያሳይ ነው።

የህክምና ትምህርት

ሙስሊሞች በጤና ጥበቃ ላይ ፍላጎት እንዲኖራቸው ያደረገው ኢስላማዊ አስተምሮ ነው። ነብዩ ሙሐመድ ይህን ሲናገሩ፦ ህክምና ፈልጉ አላህ በሽታን ያለ ፈውስ አልፈጠረም። (አቡዳውድ እንዳወሩት)

ሙስሊም የህክምና ጠበብቶች በህክምና እውቀት ይህ ነው የማይባል አስተዋፅኦ አበርክተዋል። የመጀመሪያው ሆስፒታል በደማስቆ በ707 እ.አ.አ ሲመሰረት ከዚያ በኋላ በተለያዩ የሙስሊም ግዛት ከተሞች ሆስፒታሎችን ገነቡ በህክምና ረገድ ሙሉ ምርመራ የጤና ጥበቃ እና የመፈወስ ተግባራት ተከናወኑ።

የሂሳብ እውቀት

የሙስሊም የሂሳብ አዋቂዎች በሂሳብ ትምህርት ከፍተኛ አስተዋፅኦ አበርክተዋል። ለመጀመሪያ ጊዜ ዜሮን፣ የአልጀብራ ሂሳብ፣ የአልጎሪዝም ሂሳብ ለአለም አስተዋውቀዋል። እንዲሁም ከሂሳብ እውቀት ቅርንጫፍ የሆኑትን ሳይን ኮሳይን፣ ትሪጎኖሜትሪን አስተዋውቀዋል። ሙስሊሞች የሂሳብ አዋቂዎች የተለያዩ የጂኦሜትሪ የእውቀት ዘርፎችን ለማሳወቅ ከፍተኛውን አስተዋፅኦ አድርገዋል። ግኝቶቻቸውም ለከፍተኛ የሂሳብ እውቀት በር ከፍቷል።

የፈለክ ጥናት (አስትሮኖሚ)

"እርሱም ያ ከዋክብትን በየብስና በባሕር ጨለማዎች ውስጥ በርሷ ትመሩ ዘንድ ለናንተ ያደረገ ነው፤ ለሚያውቁ ሕዝቦች አንቀጾችን በእርግጥ ዘረዘርን።" (ቁርአን6፡97)

በዚህ እውቀት ሙስሊሞች ካስመዘገቡት ከፍተኛ ውጤት በፀሐይ ምህዋር ውስጥ ምድር ያላትን የመጨረሻ ርቀት ማግኘት ነው። እንዲሁም የሚታዩ ከዋክብትን ካርታ በመሳልና የአረብኛ ስም በመስጠት የፀሐይንና የጨረቃን የእውቀት ዘርፎችን አርማት በመስጠት እና የግመትን ልክ ወስነዋል።

ኬሚስትሪ

ሙስሊም የእስምር ባለቤቶች ለዘመኑ የኬሚስትሪ እውቀት መሰረት የጣሉ ናቸው። የሙስሊም ኬሚስቶች ብዙ ግኝቶች ለዘመናችን የኬሚካል እውቀት ክፍል ሆነዋል። በኬሚስትሪ እውቀት ውስጥ የሚሰራባቸው ብዙዎቹ የእንግሊዘኛ ቃሎች መሰረታቸው አረብኛ ሲሆን ከነዚህም ውስጥ ካምፎር፣ አልካሊ ፣ ኢሊክሲር፣ አልኮሆል እና ሲረፕ ይገኙበታል።

ስነ መልክአ ምድር (ጂኦግራፊ)

አውሮፓዊያን አለም ጠፍጣፋ ነች ብለው በሚያምኑበት ወቅት ሙስሊሞች ሉልን(ግሎብ) ለጂኦግራፊ እውቀት ይጠቀሙ ነበር። ሙስሊሙ የጂኦግራፊ ጠበብት አልኢድሪሲ በ12ተኛ መቶ ክፍለ ዘመን ሲናገር፦ ምድር ክብ ቅርፅ ሲኖራት የውሃውም ክፍል ተፈጥሮአዊ ሚዛንን በመጠበቅ ያለምንም ልዩነት ከየብሱ ክፍል ጋር አብሮ ይቀያል። የኢስላማዊው የጂኦግራፊ እውቀት የመነጨው የኢስላምን እውቀት ለአለም ከማዳረስ ፍላጎት የመነጨ ነው።

የምህንድስና ሳይንስ

የሙስሊም የምህንድስና ሳይንስ እውቀት ባለቤቶች በዚህ እውቀት ጠቃሚ አስተዋፅኦ አበርክተዋል። አልጀዛሪ ሃምሳ የሚሆኑ መሳሪያዎችን በስድስት ክፍሎች ዘርዝሯል። በዚህ እውቀት ትልቅ ስራ ውስጥ በአሉ መሳ የተገለፀው ሀ ቢን ሙሳ እና ኢንጂነሪንግ ዲዛይን መፅሐፍ 100 መሳሪያዎችን በመዘርዘር ሰዎች እንዴት እንደሚጠቀሙ አብራርቷል። ከነዚህ ግኝቶች ውስጥ ፦ ሜልሆች፣ የሰዓት ሜልቶች፣ ፊድ ባክ ኮንትሮል፣ ፕሮግራሙባል ማሽን፣ ትራክ ዲዛይን፣ እና ሰልፍ ትሪሚንግ ለምፕስ ይገኙበታል።

ንግድ /ገንዘብ/ ባንኮች

በሙስሊሞች ዓለም ንግድ ከፍተኛውን ሚና ተጫውቷል። በአንድ ወቅት እስከ 850 የሚሆኑ የሙስሊም መርከቦች የቻይና ወደብ ወደ ቦታቸው ነበር። ገንዘብን ለንግድ እንደ እንደመገኛ የታሪክ ፀሐፊዎች ዘግበዋል። የሙስሊሞች የመገበያያ ሳንቲሞች እስከ አፍሪካ እስያ ደርሰው አንድ ዘርግተዋል። በመገበያያ ሳንቲሞች ውስጥ ወርቃማው የአንግሎ ሳክሰን ሳንቲም እንኳ ሲሆን ይህም በአንድ ገጹ ላይ የሚያርመው ንጉሥ እና ፍልስፍና ምስል በሌላው ገጹ የኢስላምን የምስክር ቃል የያዘ ነበር። ቼክ የሚለው ቃል ንግድ ለማውጣት የመጣው ከአረብኛው ሳክ የሚለው ሲሆን ይህም በእደኛ አካባቢዎች ገንዘብን ሳይዙ ፍቃድ ንግድን ማፍጠን ነበር።

የነቢዩ ሙሐመድ የመሰናበቻ ስብከት

ቅዳሜ ማርች 7፥ 632 እ.አ.አ.

'የማግና ካርታ' የመብቶች ህግጋት እና ከተባበሩት መንግሥታት ህግጋት በፊት በአለማችን የመጀመርያ የሆነውን የሰብዓዊ መብት ነቢዩ ሙሐመድ ደነገጉ።

"ሰዎች ሆይ! ልክ ይህ ወር፣ ይህ ቀን፣ ይህ ከተማ የተቀደሰ እንደሆነ ሁሉ የእያንዳንዱ ሙስሊም ህይወት እና ንብረት ቅዱስ ነው።በአደራ የተሰጣችሁን ንብረቶች በትክክለኛ ባለቤቶቹ መልሱ።ሌላው እንዳይጎዳችሁ እናንተም እንዳትጎዱት። ጌታህን እንደምትገናኝና የሰራኸውን ተግባር እንደሚተሳሰብህ አስታውስ ።አላህ በወለድ ማበደርን ከልክሏል። ስለዚህ ሁሉም የወለድ ግንኙነት ካሁን ጀምሮ ቀርቷል። ይሁንና ዋናው ካፒታል(መዋዕለ ንዋይ) ያንተ ነው። ስለዚህም ሌላውን አታስገድድ፤ አንተም ያለ አድልኦ አትጉዳ። አላህ ወለድ ሊኖር እንደማይገባ ፈርዷል።

ሰዎች ሆይ! እርግጥ ነው እናንተ በሚስቶቻችሁ ላይ የተወሰነ መብት አላችሁ እነርሱም በናንተ ላይ መብት አላቸው።በአላህ አዳራና ፈቃድ በሚስትነት እንደወሰዳችኋቸው አስታውሱ። መብታችሁንም ለመፈፀም ከታዘዙ በትህትና አብሏቸውም፣ አልብሷቸውም።የትዳር ጓደኞቻችሁና አጋዦቻችሁ ስለሆኑ በመልካም ተንከባከቧቸው።የማትፈልጉትን ሰው እቤታችሁ እንዳያስገቡ፤ ሃፍረተቢስ እንዳይሆኑም...

ሁሉም የሰው ዘር ከአደምና ከሀዋ የመጣ ሲሆን አረቡ አረብ ካልሆነው የበላይነት የለውም ወይም አረብ ያልሆነው ከአረቡ የበላይነት የለውም፣ እንዲሁም ነጩ ከጥቁሩ የበላይነት የለውም ወይም ጥቁሩ ከነጩ የበላይነት የለውም። እና ባላጫችሁ አላህን ፈሪና መልካም የሰራ ነው። እያንዳንዱ ሙስሊም ለሌላው ሙስሊም ወንዱሙ መሆኑን ይወቅ፥ ፡ ስለዚህም በዚህ ትስስር ሙስሊሞች ወንድማማችነትን ይመሰርታሉ።በፈቃድና በፍላጎት ውጭ ያንድ ሙስሊምን ንብረት መወሰድ ህጋዊነት የለውም።ስለዚህ እርስ በራሳችሁ ኢፍትሃዊ አትሁኑ።

ሰዎች ሆይ ! ከእኔ በኋላ ነቢይ ወይም መልክተኛ አይመጣም። ምንም አዲስ እምነት የለም።ሰዎች ሆይ!አስተውሉ !ያስታላለፍኩትን ቃሎች ተረዱ። ከእኔ በኋላ ሁለት ነገሮች ትቼላችኋለሁ፥ ቁርዐንና ሱናዬ(የድርጊት ተግባር ምሳሌ)፤ ከተከተላችሁ ጥመት አይነካችሁም።

እነዚያ ቃሎቼን በቀጥታ ከእኔ የሰሙ ለሌሎች ያስተላልፉ፤ ሌሎች እንደዚሁ ለሌሎች ያስተላልፉ፤ ምናልባት ከእኔ በቀጥታ ከሰሙት የበለጠ ሊረዱ ይችላሉና።አላህ ሆይ! መልእክትህን ለህዝቦችህ ለማስተላለፌ ምስክር ሁን።"

የዑመር ቃል ኪዳን

እ.አ.አ በ638 ሁለተኛው የሙስሊም ከሊፋ ዑመር ኢየሩሳሌም ሲገባ መተናነስን ለማሳየት በእግሩ እየተራመደ ነበር፡፡ያለ ምንም የደም መፋሰስ ከተማዋን ተረከበ፡ ፡ በተቃራኒው መልኩ ከተማዋን ለቀው ለሚወጡ በደህና እንዲወጡ ተመቻቸላቸው፡፡እነዚያ መቆየት ለሚፈልጉ ለህይወታቸው፣ ለንብረታቸው፣ እንዲሁም የአምልኮ ቦታቸው ጥበቃ እንዲደረግላቸው ተደረገ፡፡በሙስሊሞች ስር የወደቀችው ከተማ አስተዳዳሪ ፓትሪያርክ ሶፍኒያስ ቤተክርስቲያን ውስጥ ዑመር እንዲሰግዱ ቢጠይቋቸውም ለወደፊቱ ተከትሎት የሚመጣውን ችግር ከወዲሁ ለማስቀረት እና ሙስሊሞች ከጊዜ በኋላ ወደ መስጊድ እንዳይውጡት በመስጋት ግብዣቸውን ሳይቀበሉ ቀሩ፡፡

እንዲህም ንግግራቸውን ጀመሩ፡-

በአላህ ስም እጅግ በጣም ርኅሩኅ በጣም አዛኝ በሆነው፡፡

ይህ ከአላህ አገልጋይ እና የሙዕሚኖች አዛዥ ከሆነው ዑመር ለአሊያ (እየሩሳሌም) ህዝቦች የተሰጠ የሰላምና ደህንነት ማረጋገጫ ነው፡፡በዚህም ለህይወታቸው፣ ለንብረታቸው፣ ለቤተክርስቲያናቸው፣ ለመስቀሎቻቸው፣ በሽተኛ ይሁን ለጤነኛው እንዲሁም ለሁሉም የእምነት ህብረተሰብ ጥበቃ አደረገላቸው፤

ቤተክርስቲያኖቻቸው በከፊልም ይሁን በሙሉ እንዳይያዝባቸው፣ እንዳይፈርስባቸው ብሎም እንዳይወሰድባቸው ተረጋገጠ፡፡መስቀሎቻቸው ፣ ማንኛውም ንብረትእንዳይያዝ፤ይማኖታቸውንእንዲተዉማስገደድወይም መጉዳትየለም፡፡የኢሊያ ህዝቦች ጂዝያ እንዲከፍሉ ይደረጋሉ፡ ፡(ይህ በሙስሊም ግዛት ውስጥ ለሙስሊም መንግሥት የሚከፈል ግብር ሲሆን በዚህ ተግባር እንደማንኛውም ዜጋ የጥቅም ተካፋይ የሚያደርግና ከወታደራዊ አገልግሎት ነፃ የሚያደርግ ነው፡፡

ከተማዋንለቆለሚወጣለህይወቱናለንብረቱእስከመረጋጊያው ድረስ ጥበቃ ይደረግለታል፡፡በከተማዋም የሚቀመጡ ደህንነታቸው ይጠበቅላቸዋል፤ እንደማንኛውም የኢሊያ ነዋሪ ግብር ይከፍላሉ፡፡ከኢሊያ ነዋሪዎች ውስጥ ሮማዊያንን ተከትሎየሚወጡ ለህይወታቸው ፣ለመስቀሎቻቸው፣የተረጋጋ ስፍራ እስኪደርሱ ድረስ የደህንነት ዋስትና ይሰጣቸዋል፡ ፡መቀመጥ የፈለገ ምርጫው የጠበቀ እና እንደ አሊያ ነዋሪዎች ግብር ይከፍላል፡፡ከሮማዊያን ጋር መውጣት የፈለገ መውጣት ይችላል፡፡ ወደ ወገኖቹ መመለስ የፈለገ እንደዚሁ የእህል ምርት እስኪሰበስብ ምንም አይወሳድባቸውም፡፡ የኤሊያ ህዝቦች ጂዝያ እስከ ከፈሉ ድረስ የመልክተኛውን ፣ የከሊፋውን እንዲሁም የምዕመናን ዋስትና እንደሚያገኙ ይህ የአላህ ቃልኪዳን የሚያረጋግጠው ነው፡፡

ከተገኙት ምስክሮች፡- ካሊድ ኢብን ወሊድ፣ አብዱራህማን ቢን አውፍ፣ አምር ኢብን አል አስ፣ ሙአዊያ ቢን አቢ ሱፍያን ናቸው ፡፡

ሂጅሪያ 15 ተደንግጎ በስራ ላይ ዋለ፡፡